

ערכים, כוחות ואתגרים של האוכלוסייה הבדואית בנגב ושל מנהיגיה

זהר אור שרביט, עירית אייזיק, אמיליה קפרנוב,
אמיר פלק, דורי ריבקין

מ-2017-22

המחקר הוא חלק מסדרת מחקרי תוכנית החומש לפיתוח כלכלי-חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב 2017-2021 אשר בוצעו בשיתוף
האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב

על מחקר תוכנית החומש (2017–2021) לאוכלוסייה הבדואית בנגב

מחקר תוכנית החומש נערך במימון משותף של האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב ושל מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל. המחקר נמשך שלוש שנים וחצי וכלל מחקרי משנה במגוון נושאים ובהם כינוך, ילדים עם מוגבלויות, תעסוקה והרשויות המקומיות. כמו כן כלל המחקר מחקרי משנה בנושאי רוחב כמו מערך תוכניות העבודה אשר ליווה את תוכנית החומש; הערכים, הכוחות והאתגרים בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב ומנהיגיה; ותמונת מצב של האוכלוסייה הבדואית בנגב – מדדים נבחרים. מלבד זאת שולב במחקר דוח הערכה כוללת של תוכנית החומש.

המחקר נעשה בשיתוף בין האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב ובין מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל. אנשי האגף הובילו את התוויית נושאי המחקר ונתנו משוב למחקרים עצמם. מכון ברוקדייל תכלל את המחקר ואחראי מקצועית לביצועו.

תוכן עניינים

4.....	המחקר: רקע, מטרות ושיטה
14.....	ממצאים
15... 1.	עמדות כלפי תרומת המדינה והרשות המקומית לקידום המצב הכלכלי והחברתי של הבדואים בנגב: ממצאי הסקר
20..... 2.	תפיסות בנוגע לערכי האוכלוסייה, צרכיה והקשר עם הממשלה ומוסדותיה: ממצאי הראיונות
28..... 3.	רמת החשיבות שמייחסים הבדואים בנגב לעשרת תחומי חיים: ממצאי הסקר
39..... 4.	בעיות עיקריות שעימן מתמודדים הבדואים בנגב: ממצאים מן הסקר ומן הראיונות
42..... 5.	מדד החוסן הקהילתי של הבדואים בנגב: ממצאי הסקר
65..... 6.	ערכים מוטיבציוניים ודירוגם בקרב הבדואים בנגב: ממצאי הסקר
86.....	מיפוי של קבוצות באוכלוסייה הבדואית באמצעות 'פרופילים' לפי מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב: ממצאי הסקר
98.....	סיכום
102.....	המלצות
107.....	מקורות
108.....	נספח מתודולוגי

המחקר: רקע, מטרות ושיטה

רקע

- האוכלוסייה הבדואית בנגב מונה כ-290,000 נפש ונמצאת זה שנים רבות בתחתית הדירוג החברתי-כלכלי במדינת ישראל.
- החל משנת 2012 ממשלת ישראל מפעילה תוכניות במסגרת תוכנית החומש לחברה הבדואית בנגב (החלטות ממשלה 3708, 2397 ו-1279) (להלן: תוכנית החומש) ומשקיעה משאבים רבים לצמצום פערים חברתיים-כלכליים בין הבדואים בנגב ובין כלל האוכלוסייה בישראל.
- בצד השיפור במדדי איכות החיים בהיבטים חברתיים-כלכליים מרכזיים יש עדיין חסמים וקשיים המקשים על יישום תוכנית החומש ועל השגת תוצאותיה הרצויות.

רקע (המשך)

- האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב פנה אל מכון ברוקדייל בבקשה לבצע מחקר עומק בעקבות קשיים ביישום תוכניות שמטרתן לסייע לפיתוח הכלכלי-חברתי של הבדואים בנגב, כמו תוכנית החומש לחברה הבדואית בנגב לשנים 2017-2021.
- הנחת המוצא של המחקר היא שקשיים אלו מושפעים, בין היתר, מפערים תרבותיים וערכיים בין הבדואים בנגב ובין האוכלוסייה הכללית בישראל ומן העמדות שלהם כלפי המדינה וכלפי תהליכי השינוי שעוברת החברה הבדואית ושאותם הממשלה מבקשת לקדם.

מטרות

1. למפות את סולם הערכים של התושבים הבדואים בנגב, את סדרי העדיפויות שלהם בתחומי חיים שונים, את מאפייני החוסן הקהילתי שלהם ואת עמדותיהם כלפי הרשות המקומית וכלפי המדינה.
2. לבחון הבדלים בערכים, בכוחות ובאתגרים בין קבוצות באוכלוסייה הבדואית כדי לאפשר התאמה מיטבית של תוכניות ייעודיות עבור קבוצות אלו.
3. להבין את התפיסות של המנהיגות המקומית בנוגע לערכים ולצרכים ייחודיים של האוכלוסייה, ואת העמדות כלפי האופן שבו צרכים אלו מקבלים מענה במסגרת שירותים ותוכניות עבודה.
4. לזהות אתגרים ביישום תוכניות שמטרתן לסייע לפיתוח הכלכלי-חברתי של הבדואים בנגב, כמו תוכנית החומש.

שיטה

במחקר שולבו שיטות מחקר איכותניות וכמותיות (mixed methods).

כלי המחקר

18 ראיונות עומק חצי מובנים עם:

2	2	6	8
עובדים ברשות מקומית שאינם מן האוכלוסייה הבדואית	חוקרים מן האקדמיה	פעילים ומנהיגים חברתיים (מנהיגות אזרחית)	עובדים ברשויות מקומיות

הראיונות עסקו בתחומים האלה:

- ערכים, כפי שהם נתפסים על ידי המנהיגות המקומית והתמודדות עם פערים בערכים בין קבוצות באוכלוסייה הבדואית
- מידת ההתאמה של השירותים והמענים הממשלתיים לצורכי האוכלוסייה ולערכיה
- מהות הקשר בין הרשויות המקומיות והאוכלוסייה הבדואית ובין הממשלה ומוסדותיה
- קשיים ואתגרים ביישום תוכניות ממשלתיות, כמו תוכנית החומש

שיטה (המשך)

סקר בקרב 331 משיבים^א בשתי קבוצות גיל: בני 19-34 (צעירים) ובני 35-64 (מבוגרים) המייצגים את האוכלוסייה הבדואית בנגב מבחינת מגדר, קבוצת גיל, סוג יישוב (רהט ועיירות; כפרים), השכלה אקדמית (יש/אין השכלה אקדמית)

הסקר הורכב משאלות מחמישה שאלונים:

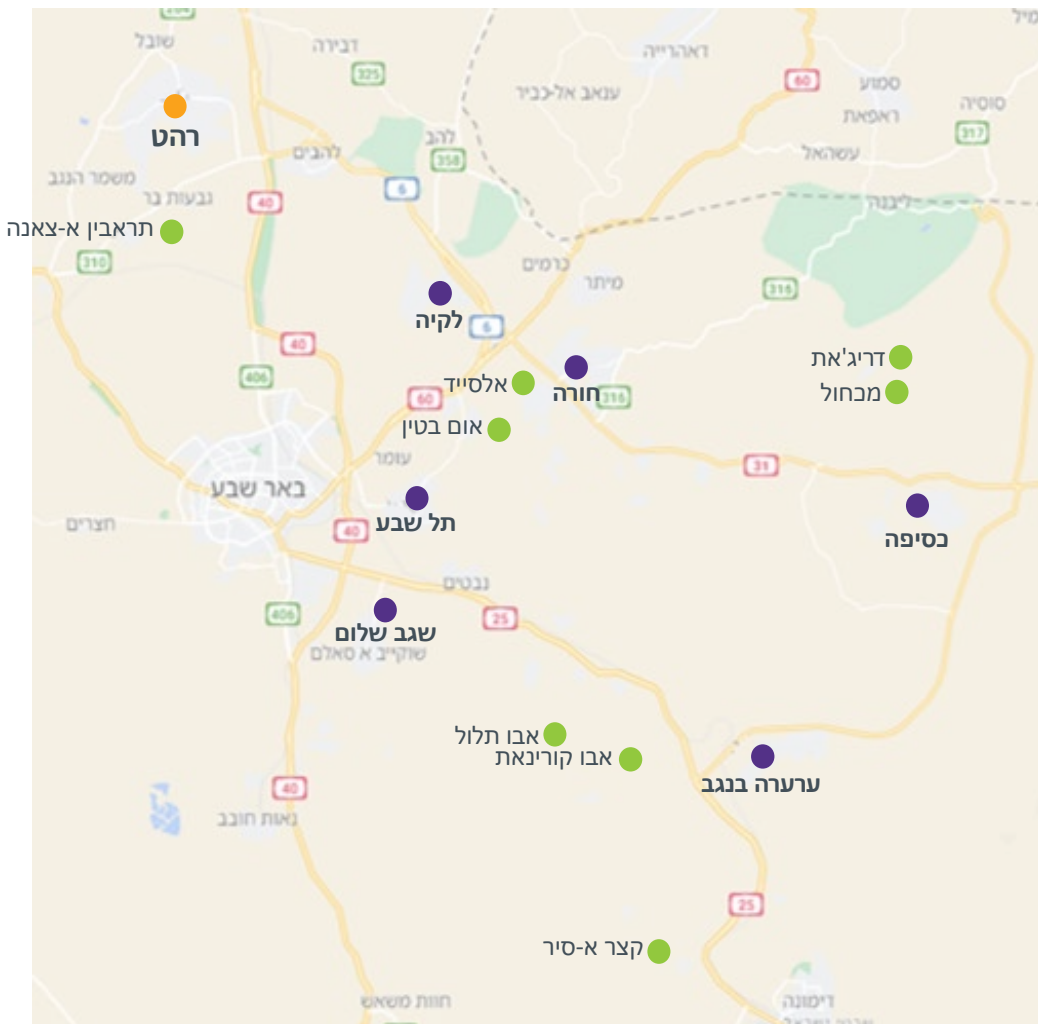
1. **שאלון דמוגרפי.** פותח על ידי צוות המחקר לצורך מחקר זה
2. **שאלון עמדות כלפי הרשות והמדינה.** פותח על ידי צוות המחקר לצורך מחקר זה
3. **שאלון הערכים של שוורץ** (Schwartz, 2003): Portrait Values Questionnaire (PVQ 21)
4. **שאלון חוסן קהילתי** (Aharnonson-Daniel & Lahad, 2012) Conjoint Community Resiliency Assessment Measure (CCRAM 10)
5. **שאלון חשיבות תחומי חיים** (קסיר ורומנוב, 2018) (מדד קסיר-רומנוב)

^א לפירוט מאפייני אוכלוסיית הסקר ושקלול קובץ הנתונים ראו נספח מתודולוגי.

שיטה (המשך)

היישובים במדגם (n=29)

כפרים בלתי מוסדרים

אבו אל-קיעאן
אבו ג'ודה
אבו סבית
אבו קוידר
אל פורעה
ביר אלמשאש
אל-הוואשלה
ואדי א-נעם
נבטים
פזורה-כסיפה
שבט קבועה
תל ערד

עיר רהט

עירות

חורה
כסיפה
לקיה
ערערה בנגב
שגב שלום
תל שבע

כפרים מוסדרים

אבו קורינאת
אבו תלול
אום בטין
אלסייד
ביר הדאג'
דריג'את
מכחול
קצר א-סיר
תרובין א-צאנה

אחוז המשיבים
לפי סוג יישוב

שיטה (המשך)

הנושאים שנבדקו בסקר

- 1. סולם הערכים של האוכלוסייה הבדואית בנגב ושל האוכלוסייה היהודית והבדלים בערכי-העל של קבוצות באוכלוסייה הבדואית**
- 2. חשיבותם של תחומי חיים והבעיות החשובות ביותר שעימן מתמודדת האוכלוסייה כיום, לתפיסתה**
- 3. עמדות כלפי תרומת המדינה והרשות המקומית לקידום המצב הכלכלי-חברתי של הבדואים בנגב**
- 4. רמת החוסן הקהילתי של האוכלוסייה הבדואית בנגב ושל קבוצות בתוכה**

שיטה (המשך)

איסוף הנתונים

1. הראיונות בוצעו בחודשים יולי עד אוקטובר 2021.
2. נתוני הסקר נאספו בין ספטמבר 2021 לינואר 2022.

את הסקר ערכו שתי חברות:

1. **חברת סקרים.** מראיינים מקצועיים (שהם בדואים המתגוררים בנגב) קיימו 164 ראיונות פנים אל פנים בשפה הערבית, בדגימה אקראית (random walk)^א. שיעור ההשבה עמד על 58%.
 2. **אג'יק-מכון הנגב.** ביצעו 167 ראיונות טלפוניים. מספרי הטלפון נדגמו אקראית על ידי חברת דגימה, על פי קריטריונים שהוגדרו מראש (מגדר, קבוצת גיל וסוג היישוב). שיעור ההשבה עמד על 54%.
- סך הכול השיבו לסקר 331 בדואים בנגב.

^א המראיין מתחיל מנקודת ציון - GPS אקראית וממשיך לאורך מסלול קבוע מראש (למשל, כל בית שני). בכל משק בית נבחר אקראית מרואיין אחד המתאים למאפייני אוכלוסיית המחקר.

שיטה (המשך)

ניתוח הנתונים

- הראיונות קודדו בסיוע תוכנת "אטלס" לניתוח איכותני בשיטת ניתוח תמטית. הקודים קובצו לתמות מרכזיות שעלו בכל הראיונות או ברובם.
 - ניתוח נתוני הסקר בוצע באמצעות תוכנת SPSS גרסה 28.
 - נערכו ניתוחי סטטיסטיקה תיאורית לצורך הצגת התפלגויות וממוצעים בתחומי הבדיקה השונים.
 - לצורך בחינת הבדלים בין קבוצות באוכלוסייה בתחומי הבדיקה, תוך פיקוח על מקור הנתונים, נבנה מודל רגרסיה רב-משתני לניבוי כל אחד מן התחומים באמצעות המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים האלה: מגדר, קבוצת גיל, השכלה, סוג יישוב ומצב תעסוקה^א.
 - נערך ניתוח השוואתי בין ממצאי סקר זה לממצאי סקרים אחרים בתחומי הבדיקה של המחקר.
- בפרק הממצאים יוצגו ההבדלים, כפי שהתקבלו בסקר. הבדלים מובהקים יוצגו בכוכביות או במלל, והדבר מעיד על אפשרות להכליל את הממצא לכלל האוכלוסייה. ממצאים שבהם נמצאו הבדלים מובהקים מסומנים ב-* (הבדלים ברמת מובהקות של $p < .05$) או ב-** (הבדלים ברמת מובהקות של $p < .01$)

^א ראו פירוט שקלול נתוני הסקר וכן פירוט הנתונים בלוחות 1-3 בנספח המתודולוגי

ממצאים

1. עמדות כלפי תרומת המדינה והרשות המקומית לקידום המצב הכלכלי והחברתי של הבדואים בנגב: ממצאי הסקר

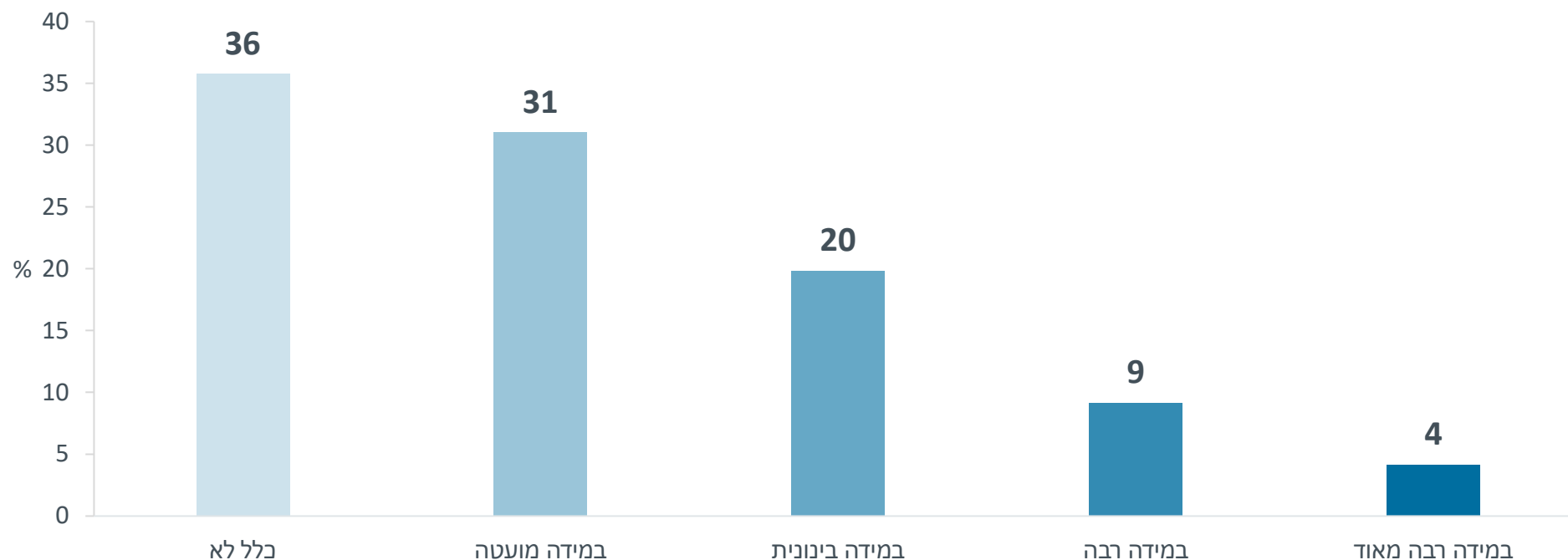
”

הניסיון שלנו מלמד שגם
כאשר אומרים לנו כן
ומקשיבים לנו, אז בסוף
עושים מה שבא להם.”

(בעל תפקיד ברשות מקומית)

עד כמה המדינה פועלת לקידום המצב הכלכלי-חברתי של הבדואים בנגב? (באחוזים)

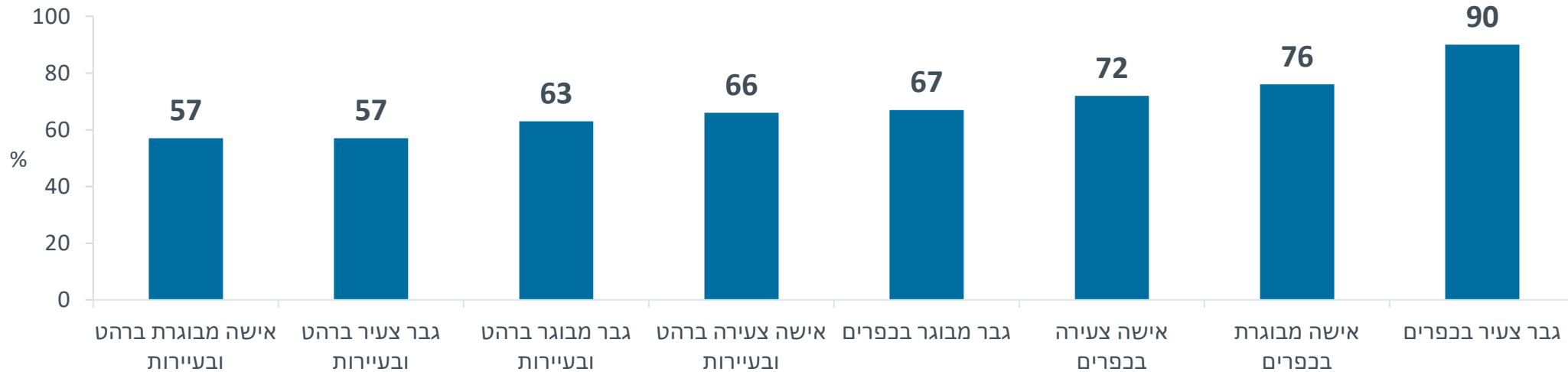
67% מן המשיבים חושבים שהמדינה אינה פועלת כלל או פועלת במידה מועטה לקידום המצב הכלכלי-חברתי של הבדואים בנגב

שיעור המשיבים כי המדינה אינה פועלת^א לקידום כלכלי-חברתי של הבדואים בנגב, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב והשכלה) (באחוזים)

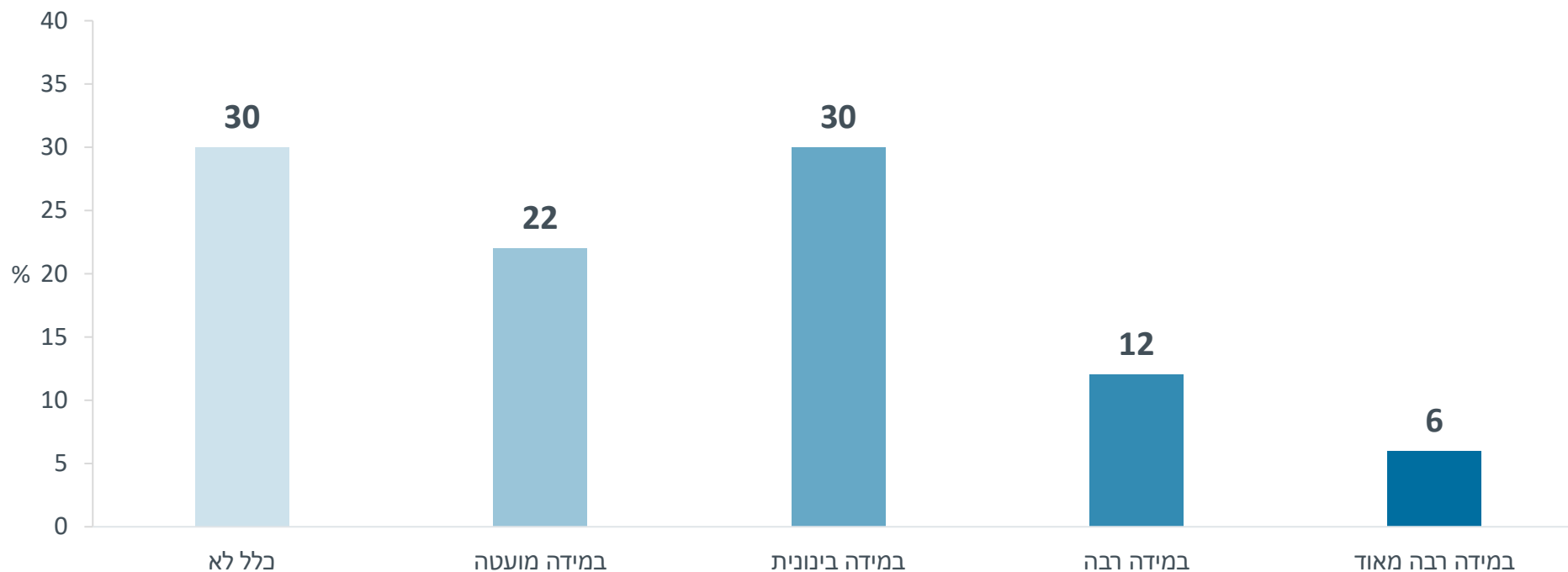
תושבי הכפרים דיווחו על עמדות שליליות יותר כלפי תרומת המדינה לעומת תושבי רהט והעיירות; בפרט, מרבית הגברים הצעירים בכפרים סבורים כי המדינה אינה פועלת לקידום כלכלי-חברתי של הבדואים בנגב.

^אדיווחו כי המדינה אינה פועלת כלל או פועלת במידה מועטה.

עד כמה פועלת הרשות המקומית לקידום המצב הכלכלי-חברתי של הבדואים בנגב? (באחוזים)

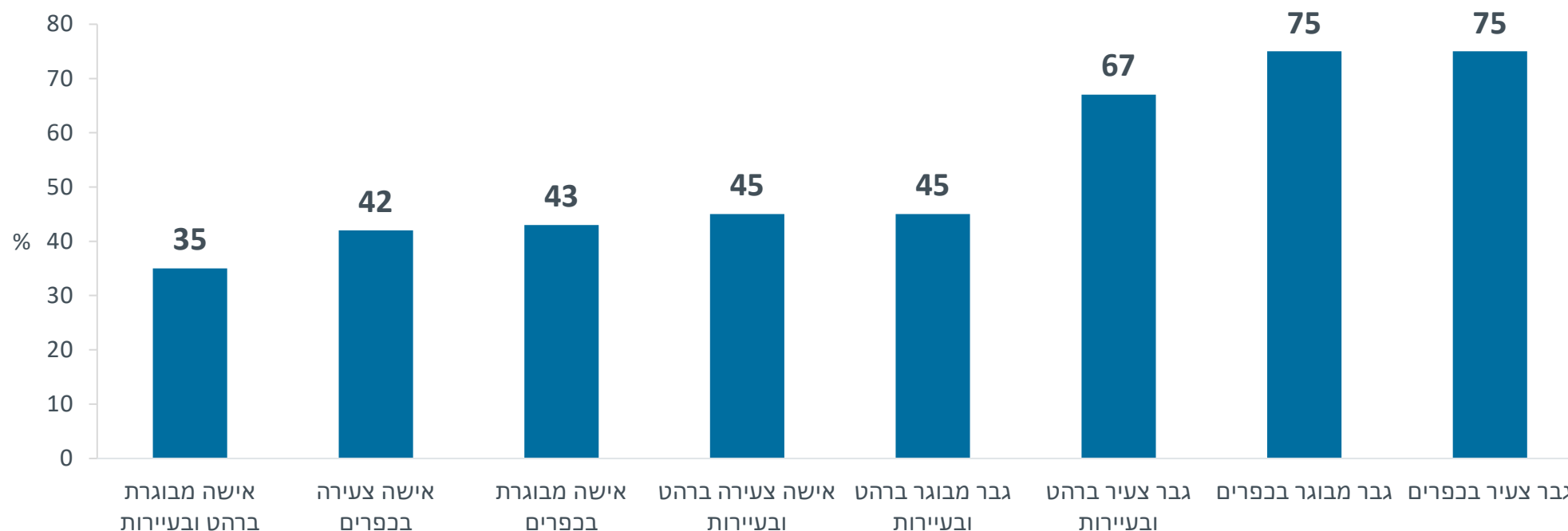
52% מן המשיבים חושבים שהרשות המקומית אינה פועלת כלל או פועלת במידה מועטה לקידום המצב הכלכלי-חברתי של הבדואים בנגב

שיעור המשיבים כי הרשות המקומית אינה פועלת^א לקידום כלכלי חברתי של הבדואים בנגב, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב) (באחוזים)

גברים דיווחו על עמדות שליליות יותר כלפי תרומת הרשות המקומית לעומת נשים; גברים בכפרים סבורים כי הרשות המקומית אינה פועלת לקידום כלכלי חברתי של הבדואים בנגב

^אדיווחו כי הרשות המקומית אינה פועלת כלל או פועלת במידה מועטה לקידום כלכלי חברתי של הבדואים בנגב.

2. תפיסות בנוגע לערכי האוכלוסייה, צרכיה והקשר עם הממשלה ומוסדותיה: ממצאי הראיונות

”

הפערים בין בני המיעוטים לבין האוכלוסייה היהודית מאד גדולים. לגשר ולהדביק את הפער זה אפשרי. ייקח קצת זמן, אבל זה אפשרי. צריך לתת לנו אותן הזדמנויות שנותנים ליישובים אחרים. למשל? כמו שנותנים ליישוב איקס מקום לכל דבר – לבית ספר, כל דבר. תקציב שננהל בעצמנו שלא ישימו מעלינו מושל. שיתנו לנו, אנחנו יודעים יותר מכל אחד."

(בעל תפקיד ברשות מקומית)

תמה 1: מורכבות היחסים בין הממשלה ובין הרשויות המקומיות

1. העובדים ברשויות המקומיות מרגישים תחושה קשה של **אפליה וחוסר צדק** כלפיהם מצד הממשלה ומוסדות המדינה. הדבר בא לידי ביטוי, למשל, בחוסר אמון כלפי ראשי הרשויות המקומיות ובהגבלת יכולותיהם לפעול אוטונומית ולהעניק שירותים הולמים לאוכלוסייה המקומית.
2. **חולשה של הרשויות המקומיות אל מול הצורך להתמודד עם מציאות מורכבת** – כוח האדם ברשויות אינו תמיד מקצועי מספיק, וראשי רשויות נבחרים בעיקר על בסיס שייכות משפחתית, ולכן לא תמיד מייצגים את צורכי כלל התושבים. תופעות אלו, וכן המחסור במקורות תקציב לרשויות (בשל מיעוט מסחר ואי-תשלומי ארנונה של משפחות החיות בעוני), מקשים על הוצאה לפועל של פרויקטים גדולים ועל פיתוח מענים לצורכי התושבים, גם כאשר ניתנים תקציבים.
3. תחושת **חוסר אמון** של הבדואים ושל מנהיגיהם במוסדות השלטון ובחברה היהודית-ישראלית. הדבר מגביר את התסכול של התושבים ואת חוסר האמון שלהם בפתרונות שמוצעים להם.
4. הרשויות המקומיות והתושבים מתקשים להתמודד עם **תופעת הפשיעה והאלימות** ביישובים הבדואים. תופעה זו פוגעת בראש ובראשונה באוכלוסייה הבדואית עצמה. התושבים ביישובים מוצאים את עצמם חשופים לאלימות ופשע שמסכנים אותם ומקשים על חייהם.

”תמיד צובעים אותנו בצבע שחור. מה זה למגר פה אלימות? יחידה אחת של משטרה יכולה לעשות פה סדר. לא משקיעים פה מספיק. אתה לא יכול להגיד ש'אני רוצה אותך סטודנט חי ברמה גבוה, רוצה אותך הולך לפי החוק' ואתה הורס לי את הבית.” (בעל תפקיד ברשות מקומית)

כיווני פעולה

1. לחזק את האמון בין הממשלה ובין נציגי הרשויות המקומיות, התושבים הבדואים ומנהיגיהם באמצעות מפגשים אשר יאפשרו שיח כן בנוגע לפתרונות המותאמים לצורכיהם ולסדרי העדיפויות שלהם, ללא הכתבות קשיחות 'מלמעלה-למטה'.
2. לחזק את הרשויות המקומיות הבדואיות ולסייע להן להתנהל עצמאית. שלא כמו מנגנוני הפיקוח שיוצרים תסכול והתנגדות, חיזוק הרשויות יכול לתרום לצמצום פערים.
3. לבחור אנשי מקצוע שלא מן האוכלוסייה הבדואית לתפקידי מפתח, כגון מנהלי בתי ספר וגזברים, כדי להתמודד עם המחויבות המשפחתית-שבטית, שלעיתים מקשה על עובדים ברשויות המקומיות לפעול ללא משוא פנים.
4. לצמצם את הבירוקרטיה הכרוכה ביישום של תוכניות ממשלתיות כמו תוכנית החומש.

”אלה שקובעים את המדיניות, הם צריכים לקחת בחשבון את המנהגים של האנשים, את המסורת של האנשים, ובראש ובראשונה יש לערב אותנו בתכנון. לערב אותנו בכל מיני פיתוחים... אם אתה בא ומדבר עם בן אדם ואתה מערב אותו ואתה משכנע אותו, הוא זורם איתך". (בעל תפקיד במנהיגות האזרחית)

תמה 2: הבדואים בנגב – חברה בשינוי ומעבר

1. יש שונות רבה באוכלוסייה הבדואית המקשה על התאמת מענים כלליים לצורכיהן של קבוצות באוכלוסייה.
2. היעדר אופק לצעירים, בין השאר בשל קושי לרכוש השכלה גבוהה ולפתח אופק תעסוקתי.
3. השינויים במעמד הנשים הבדואיות יוצרים צרכים חדשים שאין להן מענה מספק. נשים רבות מעוניינות לצאת ללימודים ולעבודה אך מתקשות לעשות זאת. לעיתים הקושי נובע מהתנגדות של המשפחה ולעיתים הוא נובע מתשתיות לא מפותחות דיין במקום מגוריהן (תחבורה ציבורית, מסגרות לגיל הרך וכיו"ב).
4. פער בין-דורי גדל והולך. רבים מן הצעירים הבדואים מתרחקים כיום מאורח החיים הבדואי המסורתי ושואפים להשתלב בחברה הישראלית. פער בין-דורי זה משפיע על האוכלוסייה הבדואית ומערער אותה מבפנים. הדבר בא לידי ביטוי, בין השאר, בכך שצעירים רבים אינם מכבדים את מנגנוני הפיקוח המסורתיים המתקשים להתמודד עם עלייה בפשיעה ואלימות, בירידה במחויבות החברתית ההדדית ובקיומם של פערים בין נשים לגברים.

”לגבי מסורת אני כבר פחות מעניין אותי לגור באוהל, פחות מעניין אותי לגדל עדר כבשים ליד הבית וכן מעניין אותי לפרסם בז'ורנלים גבוהים". (בעל תפקיד ברשות מקומית)

כיווני פעולה

1. להתאים את המענים שמעניקה הממשלה לצורכיהן של קבוצות שונות באוכלוסייה הבדואית, בכל יישוב.
2. להקים ולפתח מרכזי נוער שיסייעו לבני נוער להכיר את האפשרויות בתחומי ההשכלה והתעסוקה ולפתח אופק תעסוקתי.
3. לסייע לצעירים שרוצים ללמוד מקצוע או לימודים אקדמיים בישראל להתגבר על פערי שפה ועל פערי לימוד.
4. לפתח מענים מותאמים לצורכי הנשים הבדואיות, כגון מתן מענה לנשים שרוצות להשתלב בעבודה מחוץ לבית, בניית תשתית של תחבורה ציבורית, פיתוח מענים לגיל הרך, פיתוח עסקים מקומיים בקרבת הבית וליווי תעסוקתי.

” לא להגיד כל הזמן שהחברה לא מאפשרת לאישה לצאת, הגבר לא מאפשר לאישה שתצא מהבית. עובדה שאנחנו מצליחות להגיע לכל הכפרים, ויש נשים שיוצאות ועוברות מאוטובוס לאוטובוס והן רוצות לעבוד ומטלטלות ממקום למקום". (בעל תפקיד במנהיגות האזרחית)

תמה 3: היעדר שיתוף ושותפות

התושבים הבדואים וראשי הרשויות חשים שהם אינם שותפים לקביעת מדיניות וקידום תוכניות הנוגעות לחייהם. גם כאשר מתייעצים איתם, את ההחלטות מקבלים הגורמים המקצועיים במשרדי הממשלה, ללא חשיבה משותפת על השפעת ההחלטות ועל משמעותן. דבר זה מביא לתסכול רב בקרב האוכלוסייה ומנהיגיה.

”איך בונים אמון? שתהיה לממונים את היכולת להקשיב לנו, זה צעד בונה אמון. לנסות להבין את הבעיות שלנו. לראות בנו שותפים. שנקים תוכניות פעולה משותפות. נכין ביחד, לא רק אנחנו כרשות, כי לא יאמינו לנו. בואו נבצע יחד, עם ליווי מההתחלה עד הסוף, נבצע ונעשה את השינוי ביחד. ככה בונים אמון. כשאתה רואה שלא נותנים בך אמון, בשלב מסוים מסמנים אותך כיישוב בעייתי אם אתה מדבר הרבה. מה אתה מפריע לנו. זו המציאות". (בעל תפקיד ברשות מקומית)

כיווני פעולה

1. לקדם תוכניות פעולה שייבנו בשותפות עם הרשויות המקומיות והתושבים ולהעניק ליווי לרשויות הזקוקות לכך, משלב התכנון ועד שלב הביצוע.
2. לעודד אנשי מקצוע ומנהיגים בדואים לקבל אחריות על הובלת שינויים ולטפח מנהיגות של דור העתיד.
3. לשלב עובדים ערבים ובדואים במשרדי ממשלה.
4. לבנות מוסדות ציבור ביישובים הבדואיים, כגון בית משפט ובית חולים, כדי לספק מקומות תעסוקה, הכנסות כספיות ליישובים ושירות זמין לתושבים.
5. לקדם חשיבה משותפת של נציגי ממשלה ונציגי האוכלוסייה בנוגע למתן מענה לסוגיית הקרקעות.

”רוב הבעיות הן על קרקע פה בעיר. אז אם אני רוצה תהליך של שותפות, אני לא רוצה שמישהו יבוא יתכנן לי מלמעלה ויגיד לי זה מה שיש לך, ויבוא ויסרס אותי עכשיו, סליחה על הביטוי, יבוא יגיד לי אם אתה לא רוצה את זה, אז זה מה שיש. זה השיח". (בעל תפקיד ברשות מקומית)

סיכום

- יש שונות בין קבוצות באוכלוסייה הבדואית בשל היותה חברה במעבר. על כן יש להקפיד על מיפוי צרכים ופיתוח מענים מותאמים.
- יש תחושה של אפליה וחוסר שיתוף מצד הממשלה בכל הנוגע להחלטות הנוגעות לחיי התושבים הבדואים בנגב.
- מומלץ לפתח מענים עבור צרכים מתהווים של קבוצות באוכלוסייה הבדואית: צעירים ונשים.
- שיתוף האוכלוסייה הבדואית בהחלטות ובתוכניות הנוגעות לחייה יסייע לחזק את האמון בינה ובין הממשלה ולפתח מענים מותאמים לצרכיה ולרצונותיה.

”

בדואי הוא לא שונה מכל בן
אדם אחר, הבדואי צריך לחיות
כמו שצריך וצריך איכות חיים
וצריך שירותים מוניציפליים,
צריך שירותים מינימליים.
ולמה מינימליים אפילו?
צריך שירותים טובים".

(בעל תפקיד ברשות מקומית)

3. רמת החשיבות שמייחסים הבדואים בנגב לעשרת תחומי חיים: ממצאי הסקר

- בשקפים הבאים יוצג כיצד דרגו הבדואים בנגב את חשיבותם של עשרה תחומי חיים לעומת הדירוג של קבוצות אחרות באוכלוסייה (יהודים חרדים, יהודים שאינם חרדים וערבים). כן יוצגו ההבדלים בחשיבות של אותם תחומי חיים בקרב קבוצות באוכלוסייה הבדואית, לפי מגדר, גיל, השכלה אקדמית, סוג יישוב ומצב תעסוקה.
- לצורך דירוג רמת החשיבות שמייחסים הבדואים בנגב לעשרה תחומי חיים נעשה שימוש [בשאלון חשיבות תחומי חיים](#) מתוך סקר מדדי איכות חיים של המכון החרדי למחקרי מדיניות, הכלול בפרויקט מדידת איכות החיים של אוכלוסיות שונות בחברה הישראלית (קסיר ורומנוב, 2018). השאלון בחן את החשיבות שמייחסים המשיבים לעשרה תחומי חיים שנמצא כי הם תורמים לחוויה של אושר ותחושת חיים מלאים: בריאות, רווחה אישית וחיי משפחה, חינוך והשכלה, הכנסה ומצב כלכלי, תעסוקה, דיור, חיי קהילה וחברה, ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה, תשתיות ציבוריות (תחבורה ופיתוח אזור מגורים), איכות הסביבה.

- כל משיב התבקש לדרג כל אחד מעשרת התחומים לפי מידת החשיבות עבורו, בסולם הנע מ-1 (החשיבות הנמוכה ביותר) ועד 10 (החשיבות הגבוהה ביותר). המשיבים נדרשו לדרג את כל התחומים.
- כדי לבחון את ההבדלים בין הקבוצות באוכלוסייה הבדואית, תוך פיקוח על מקור הנתונים, נבנה **מודל רגרסיה רב-משתני** לניבוי חשיבות תחומי החיים באמצעות המאפיינים האלה: מגדר, קבוצת גיל, השכלה אקדמית, סוג יישוב ומצב תעסוקה^א.

^א ראו מודל הרגרסיה בלוח 1 בנספח המתודולוגי

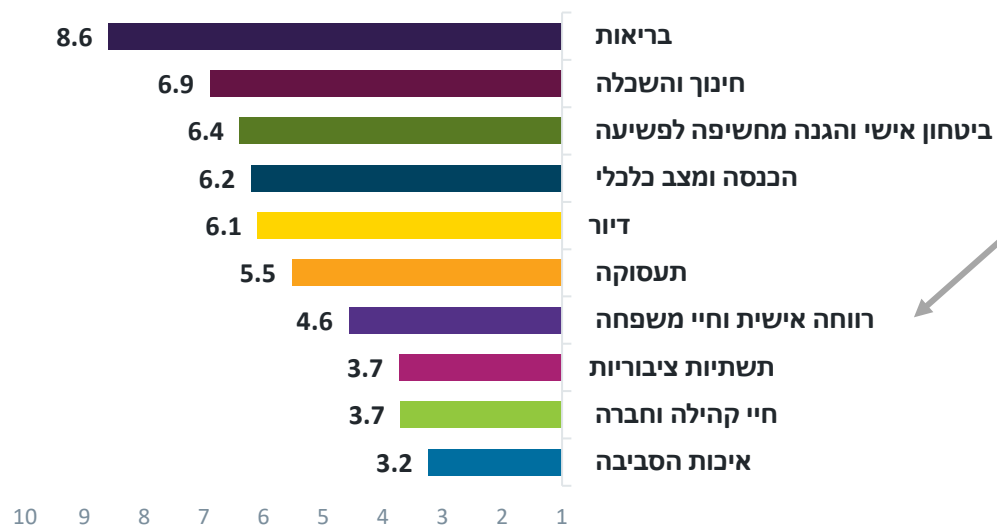

דירוג חשיבותם של תחומי חיים: בדואים בנגב לעומת יהודים לא חרדים (ממוצע דירוגים)

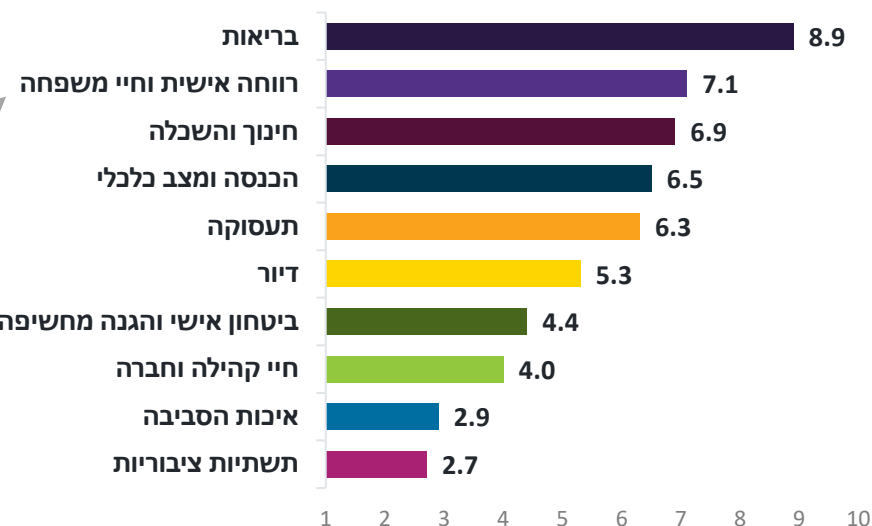
תחומי החיים החשובים ביותר לבדואים בנגב הם: (1) בריאות; (2) חינוך והשכלה; (3) ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה; (4) הכנסה ומצב כלכלי. השוואה בין הבדואים בנגב במחקר הנוכחי ובין יהודים שאינם חרדים במחקרם של קסיר ורומנוב (2018) העלתה כי הפערים הבולטים ביותר בין שתי הקבוצות באים לידי ביטוי בדירוג גבוה יותר של התחום ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה ובדירוג נמוך יותר של התחום רווחה אישית וחיי משפחה בקרב הבדואים בנגב לעומת יהודים שאינם חרדים.

בדואים בנגב, סקר נוכחי

יהודים לא חרדים, 2017-2018

ממוצע הדירוגים (1-החשיבות הנמוכה ביותר, 10-החשיבות הגבוהה ביותר)

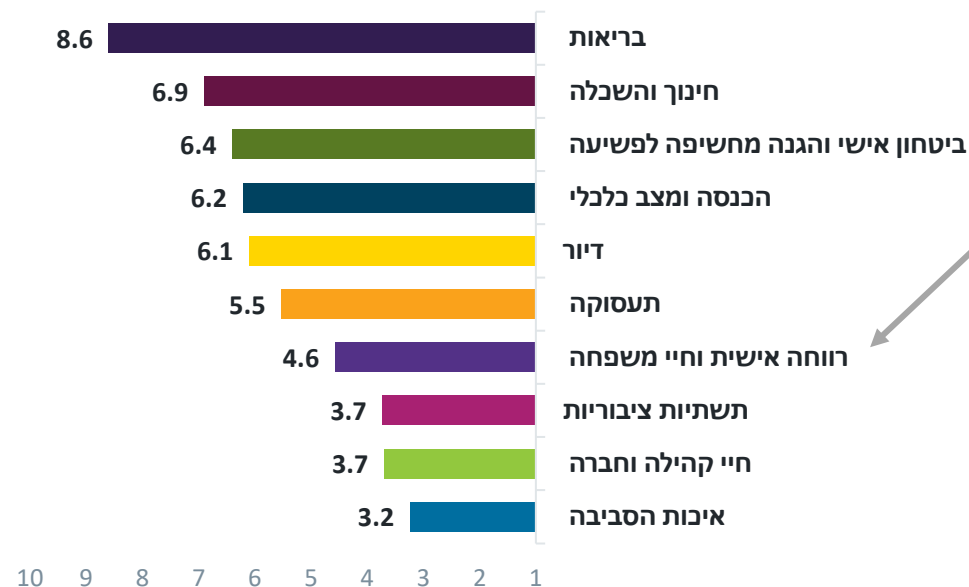
ממוצע הדירוגים (1-החשיבות הנמוכה ביותר, 10-החשיבות הגבוהה ביותר)

דירוג חשיבותם של תחומי חיים: בדואים בנגב לעומת יהודים חרדים (ממוצע דירוגים)

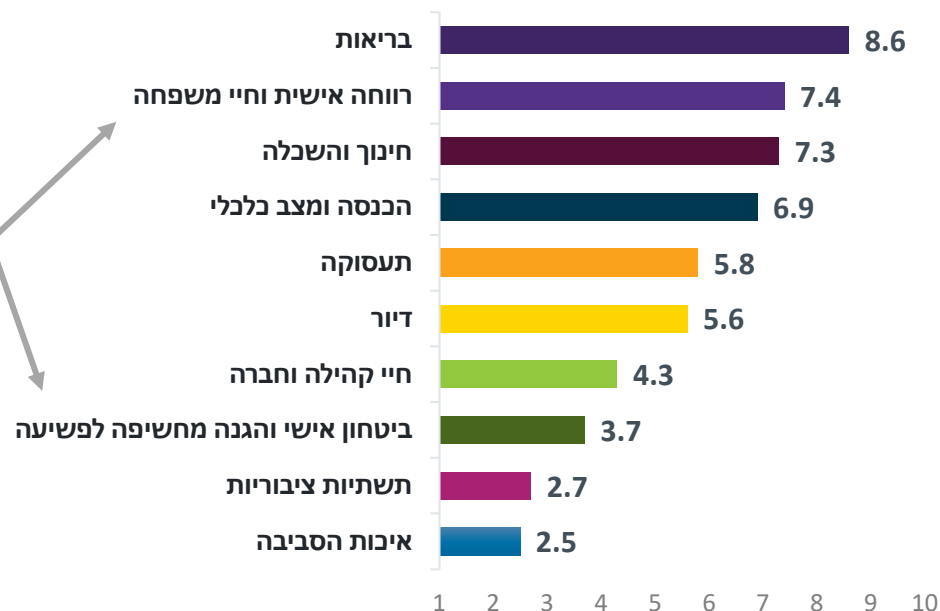
השוואה בין הבדואים בנגב במחקר הנוכחי ובין יהודים חרדים במחקרם של קסיר ורומנוב (2018) העלתה כי אין הבדל משמעותי בין האוכלוסייה היהודית החרדית וזו שאינה חרדית. גם בהשוואה זו, הפערים הבולטים ביותר מתבטאים בדירוג גבוה יותר של התחום ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה ודירוג נמוך יותר של התחום רווחה אישית וחיי משפחה בקרב האוכלוסייה הבדואית בהשוואה לחברה היהודית החרדית.

בדואים בנגב, סקר נוכחי

ממוצע הדירוגים (1-החשיבות הנמוכה ביותר, 10- החשיבות הגבוהה ביותר)

יהודים חרדים, 2017-2018

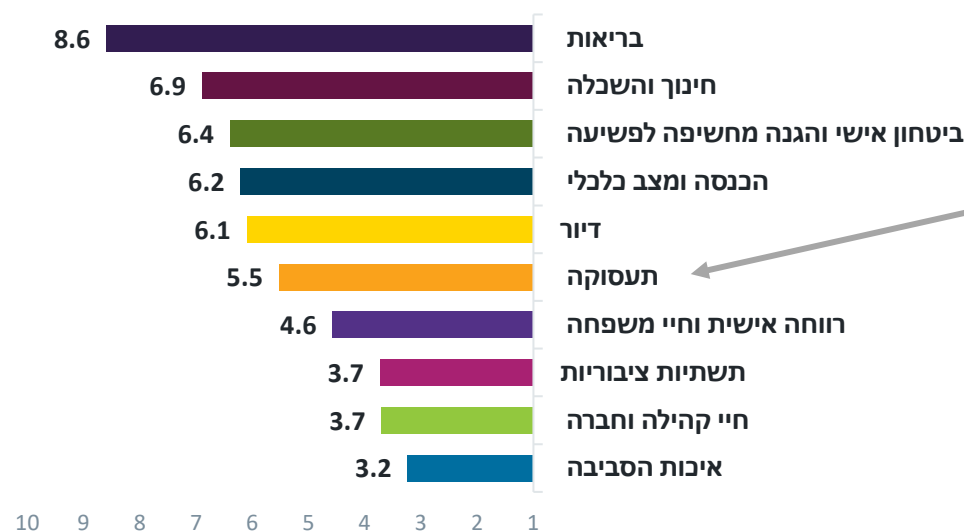
ממוצע הדירוגים (1-החשיבות הנמוכה ביותר, 10- החשיבות הגבוהה ביותר)

דירוג חשיבותם של תחומי חיים: בדואים בנגב לעומת ערבים בישראל (ממוצע דירוגים)

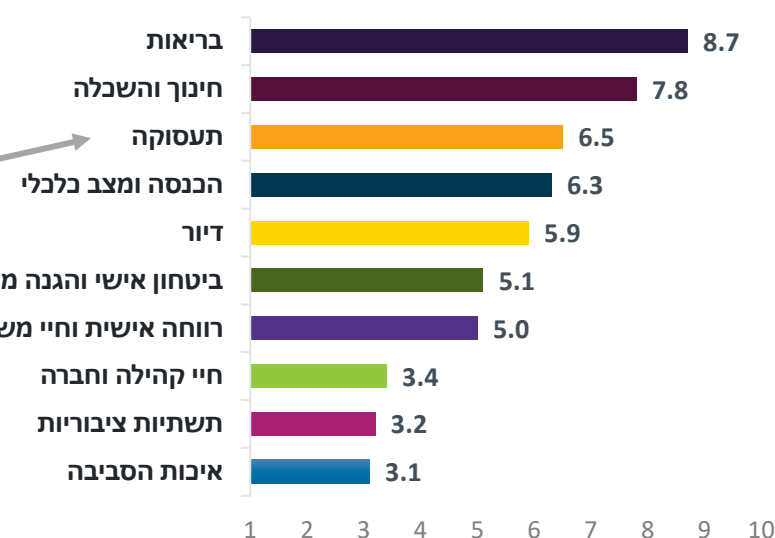
בקרוב הבדואים בנגב בולט דירוג גבוה יותר של התחום ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה ודירוג נמוך יותר של התחום תעסוקה לעומת דירוג הערבים בישראל (קסיר ורומנוב, 2018)^א; ממצא בלתי צפוי הוא דירוג נמוך של התחום חיי קהילה וחברה בקרב הבדואים בנגב, בהיותה חברה קולקטיביסטית; ייתכן כי הדומיננטיות השבטית מאתגרת את התפיסה הקהילתית-חברתית הרחבה יותר.

בדואים בנגב, סקר נוכחי

ממוצע הדירוגים (1-החשיבות הנמוכה ביותר, 10- החשיבות הגבוהה ביותר)

ערבים בישראל, 2017-2018

ממוצע הדירוגים (1-החשיבות הנמוכה ביותר, 10- החשיבות הגבוהה ביותר)

^א במחקר של קסיר ורומנוב לא צוין שיעור הבדואים במדגם של האוכלוסייה הערבית

חשיבותם של תחומי חיים: ממצאי המחקר לעומת ממצאי מחקרים אחרים

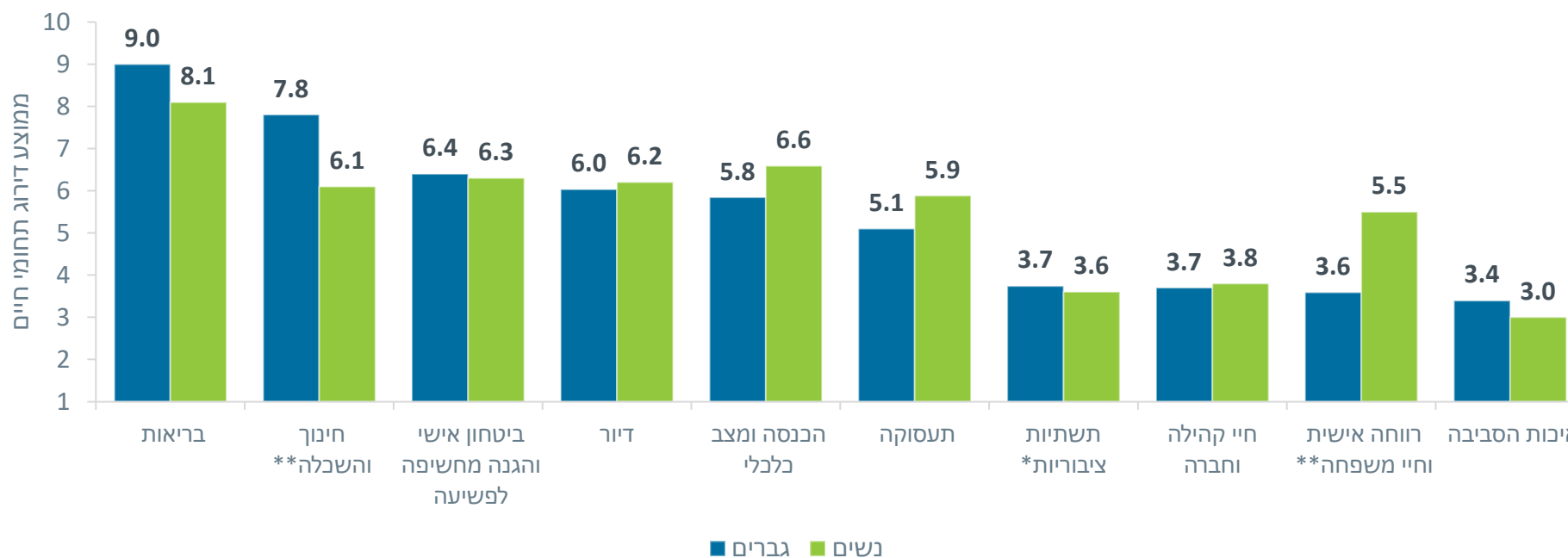

- בדומה למחקר הנוכחי, גם בסקר המקוון של ה-OECD, שבו התבקשו משיבים ממדינות שונות לבצע דירוג דומה, תחום הבריאות דורג במקום הראשון ברוב המדינות (OECD, 2017).
- בדומה למחקר הנוכחי, גם במחקרם של קסיר ורומנוב (2018) התחום **תשתיות ציבוריות** והתחום **איכות הסביבה** דורגו נמוכים בחשיבותם בכל קבוצות האוכלוסייה שנבדקו. החוקרים ציינו כי הדבר מעיד על אדישות כלפי שירותים ציבוריים שמספקות המדינה והרשויות המקומיות (קסיר ורומנוב, 2018).
- במחקר הנוכחי התחום **רווחה אישית וחיי המשפחה** דורג נמוך בחשיבותו על ידי בדואים בנגב, זאת לעומת הדירוג של היהודים בישראל במחקרם של קסיר ורומנוב (2018) ושל משיבים ממדינות אחרות (OECD, 2017).

הבדלים בדירוג חשיבות תחומי חיים, לפי מגדר (ממוצע דירוגים)

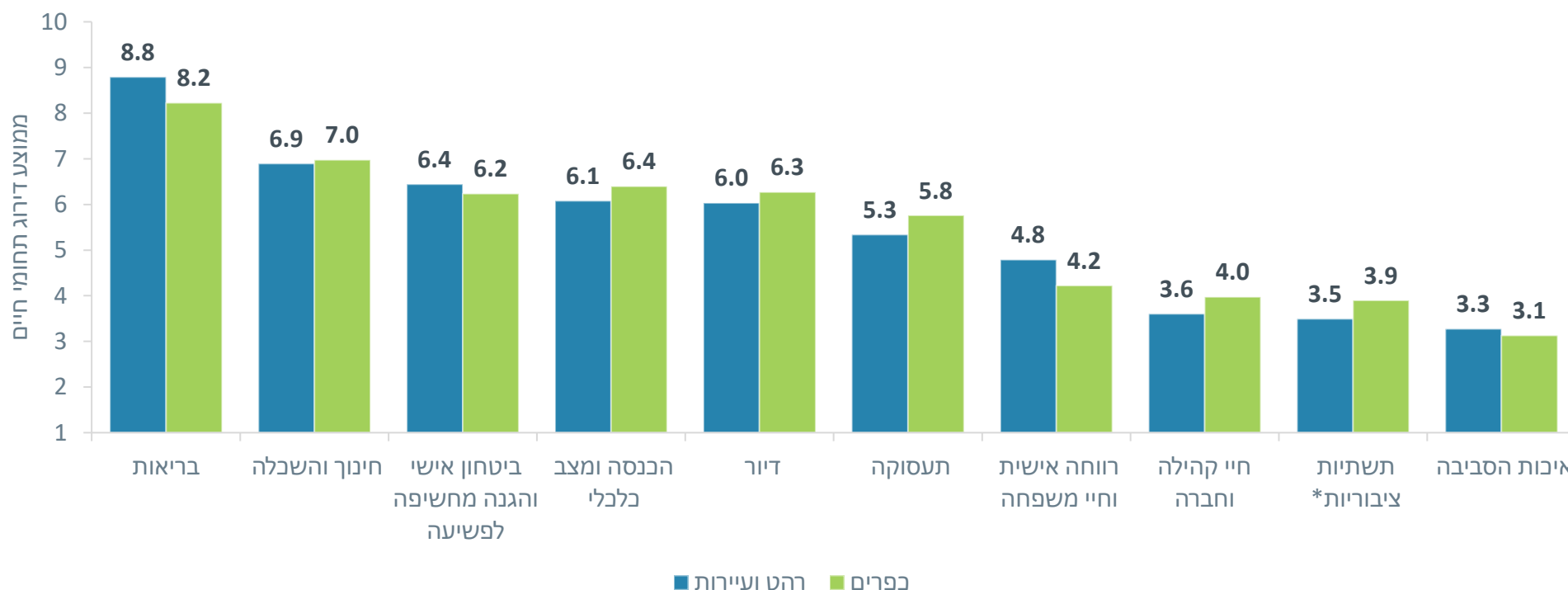
בחינת ההבדלים בין נשים לגברים העלתה כי לגברים חשובים יותר מלנשים התחומים חינוך והשכלה ($p < .01$) ותשתיות ציבוריות ($p < .05$), וכי לנשים חשוב יותר מלגברים התחום רווחה אישית וחיי משפחה ($p < .01$). לא נמצאו הבדלים מובהקים בין נשים לגברים בשאר תחומי החיים.

הבדלים בדירוג חשיבות תחומי חיים, לפי סוגי היישוב (ממוצע דירוגים)

לתושבי הכפרים (מוסדרים ובלתי מוסדרים) חשוב יותר תחום התשתיות מלתושבי רהט ועיירות; ההבדל מובהק ($p < .05$); לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות בשאר תחומי החיים.

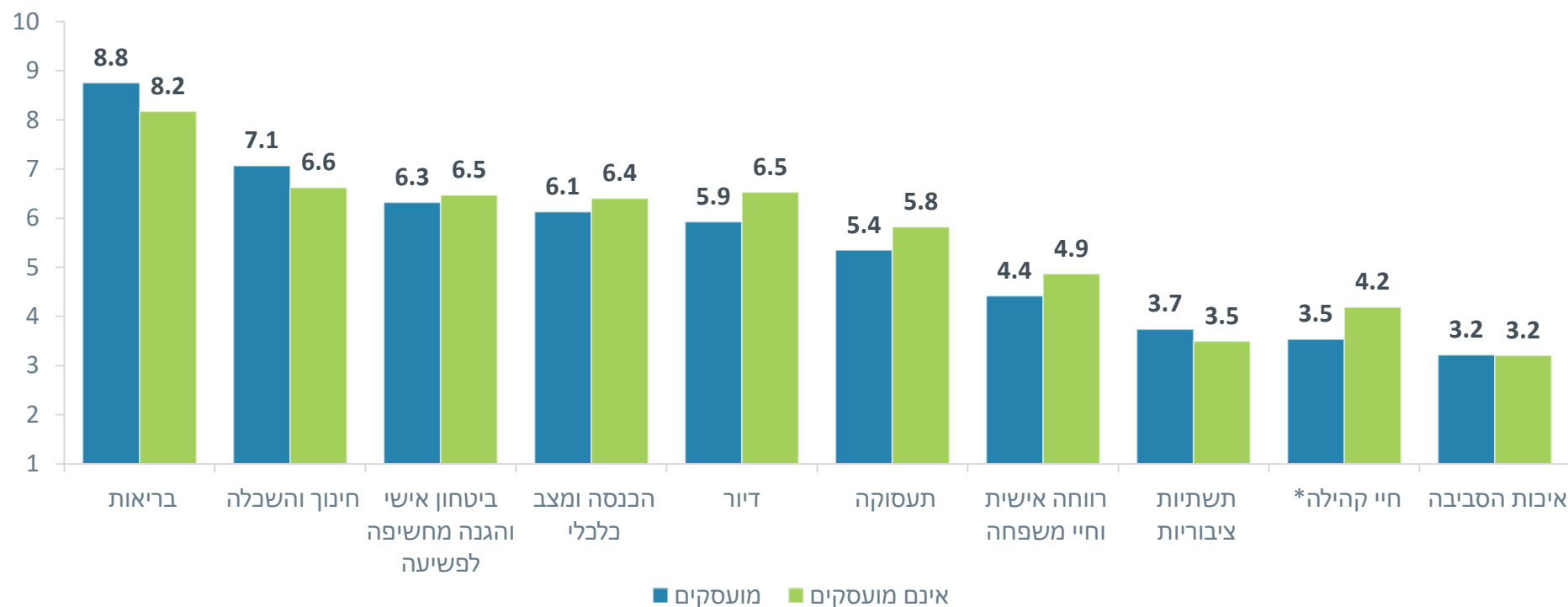

$p < .05$ *

הבדלים בדירוג חשיבות תחומי חיים, לפי מצב התעסוקה (ממוצע דירוגים)

התחום חיי הקהילה חשוב יותר למי שאינם מועסקים מאשר למי שמועסקים; ההבדל מובהק ($p < .05$); לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות בשאר תחומי החיים.

$p < .05$ *

סיכום

- התחום **בריאות** והתחום **חינוך וההשכלה** חשובים מאוד לכל קבוצות האוכלוסייה (בדואים, יהודים וערבים).
- התחום **ביטחון אישי** חשוב יותר לבדואים בנגב מליהודים וערבים^א (קסיר ורומנוב, 2018).
- ממצא לא צפוי הוא החשיבות הנמוכה שמייחסים הבדואים בנגב לתחום **חיי קהילה וחברה** (נוכח היותה חברה קולקטיביסטית) לעומת יהודים (חרדים ושאינם חרדים) וערבים בישראל. ייתכן כי הדומיננטיות השבטית מאתגרת את התפיסה הקהילתית-חברתית הרחבה יותר.
- **בהשוואה בין גברים לנשים:** תחום החינוך וההשכלה חשוב יותר לגברים ותחום רווחה אישית וחיי משפחה חשוב יותר לנשים.
- **בהשוואה בין סוגי היישובים:** תחום הבריאות חשוב יותר לתושבי רהט והעיירות מתושבים שאר סוגי היישובים; התחום הכנסה ומצב כלכלי חשוב יותר לתושבי הכפרים הבלתי מוסדרים מלתושבי שאר היישובים; לתושבי הכפרים (מוסדרים ובלתי מוסדרים) חשוב יותר תחום התשתיות מלתושבי רהט והעיירות.
- **בהשוואה על פי השכלה ותעסוקה:** תחום הדיור חשוב יותר למי שאין להם השכלה אקדמית מלבעלי השכלה אקדמית; התחום חיי הקהילה חשוב יותר למי שאינם מועסקים מלמועסקים.
- **בהשוואה בין קבוצות גיל** (צעירים לעומת מבוגרים): לא נמצאו הבדלים מובהקים בחשיבות המיוחסת לתחומי החיים.

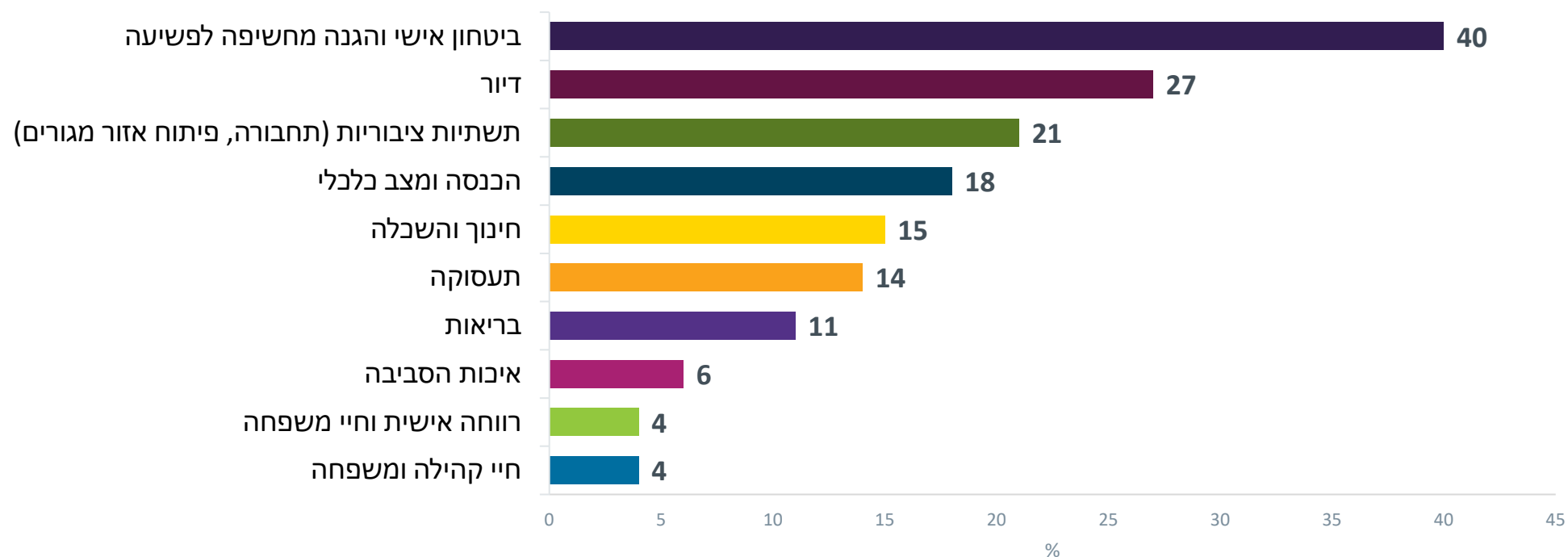
”

אנחנו זועקים 15 שנים,
בואו תאספו את הנשק.
אנחנו לא יכולים, אני כאזרח
לא יכול להתמודד עם
משפחות הפשע".
(בעל תפקיד במנהיגות האזרחית)

4. בעיות עיקריות שעימן מתמודדים הבדואים בנגב: ממצאים מן הסקר ומן הראיונות

מבין עשרת תחומי החיים, מה הן לדעתך שתי הבעיות העיקריות שהבדואים בנגב מתמודדים עימן? (באחוזים)^

הבעיות העיקריות של הבדואים בנגב הן: ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה, דיור, תשתיות ציבוריות, הכנסה ומצב כלכלי.

^ סך התשובות מסתכם ליותר מ-100% מאחר שהמשיבים התבקשו לציין שתי בעיות.

הבעיות העיקריות, לדברי המרואיינים

האלימות והפשיעה הרבה ביישובים הבדואים מטרידה מאוד את כל המרואיינים; הגורמים העיקריים שהובילו להתפתחות הפשע ביישובים הבדואים, לתפיסת המרואיינים, הם: עוני, מצוקה, פערים חברתיים והזנחה של שנים; לתפיסת המרואיינים, צעירים בדואים רבים שרואים את הפער בין רמת החיים של צעירים בני גילם ביישובים יהודים ובין רמת החיים שלהם, ויודעים כי יתקשו לצמצם את הפער, פונים לפשע כדי לגשר על הפערים ולהתמודד עם התסכול.

” היום הם [צעירים] רואים עצמם חופשיים, לא חייבים לאף אחד כלום, כל אחד עושה מה שבא לו. לא אכפת לו מאף אחד אחר. בשביל זה את רואה רציחות. פעם היה רצח משמעותי לכל המשפחה וכל השבט משלם. היום הוא לא חושב על זה. הוא לא מעניין אותו". (בעל תפקיד במנהיגות האזרחית)

” התושבים מזמן השלימו בבעס. זה יותר מורכב. התושבים מודעים לזה שהמדינה זנחה אותם עד עכשיו. המדינה לא שואלת אותם, לא רואה בהם שותפים. כל הנתונים מצביעים בעד עצמם – אם זה רווחה, אלימות, פשיעה, רווחה והכול. הנתונים מסבירים את הכול. היחס של המדינה לתושבים זה מסביר את הכול". (בעל תפקיד ברשות מקומית)

5. מדד החוסן הקהילתי של הבדואים בנגב: ממצאי הסקר

”

אני איש קהילה, אני רוצה להיות בתוך
הקהילה. אני לא מוכן ללכת לגור בלהבים או
באר שבע. אני רוצה את האוויר של הבית
והמשפחה מסביב. אני חושב שזה נכון לגבי
צעירים. הם כן רוצים להישאר. הם רוצים
לצרוך שירותים בתוך הקהילה, רוצים
מסגרות בתוך הקהילה. יש מספר שהם
יוצאים החוצה אבל זה לא הרבה.”

(בעל תפקיד במנהיגות האזרחית)

- בשקפים הבאים יוצג מדד החוסן הקהילתי של הבדואים בנגב, על חמשת רכיביו, לעומת מדד החוסן של כלל האוכלוסייה בישראל, של ערבים במשולש ושל יהודים בעוטף עזה. כמו כן יוצגו ההבדלים ברכיבים אלו בין קבוצות באוכלוסייה הבדואית, לפי מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב.
- לצורך בחינת רמת החוסן הקהילתי נעשה שימוש בשאלון לאמידת חוסן קהילתי (CCRAM) שפותח בשנת 2010 בשיתוף 18 מומחי תוכן משבעה מוסדות אקדמיים בישראל ושל מקבלי החלטות ממשרדי ממשלה שונים (Cohen et al., 2013).
- המשיבים נדרשו להביע את מידת הסכמתם עם עשרה פריטים הנוגעים לחוסן קהילתי בסולם ליקרט ובו 5 דרגות (מ-1 – כלל לא מסכים ועד 5 – מסכים במידה רבה מאוד). ממוצע הפריטים של כל רכיב מעיד על מידת החוסן הקהילתי ברכיב זה, מ-1 (חוסן נמוך) ועד 5 (חוסן גבוה).
- לצורך בחינת ההבדלים בין קבוצות באוכלוסייה הבדואית, תוך פיקוח על מקור הנתונים, נבנה **מודל רגרסיה רב-משתני** לניבוי חוסן קהילתי באמצעות המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים האלה: מגדר, קבוצת גיל, השכלה אקדמית, סוג יישוב ומצב תעסוקה^א.

^א ראו מודל הרגרסיה בלוח 2 בנספח המתודולוגי

חוסן קהילתי

חוסן קהילתי הוא היכולת של הקהילה לנקוט פעולה מכוונת לשיפור היכולת האישית והקולקטיבית של תושביה ומוסדותיה, להגיב ביעילות על שינוי ביטחוני, חברתי או כלכלי ולהשפיע על מהלכו ועל השלכותיו העתידיות על הקהילה (פלד וסנדר, 2003). חוסן קהילתי משפיע גם על התנהלות איתנה של הקהילה בעת שגרה (Cohen et al., 2013).

רכיבי מדד החוסן הקהילתי

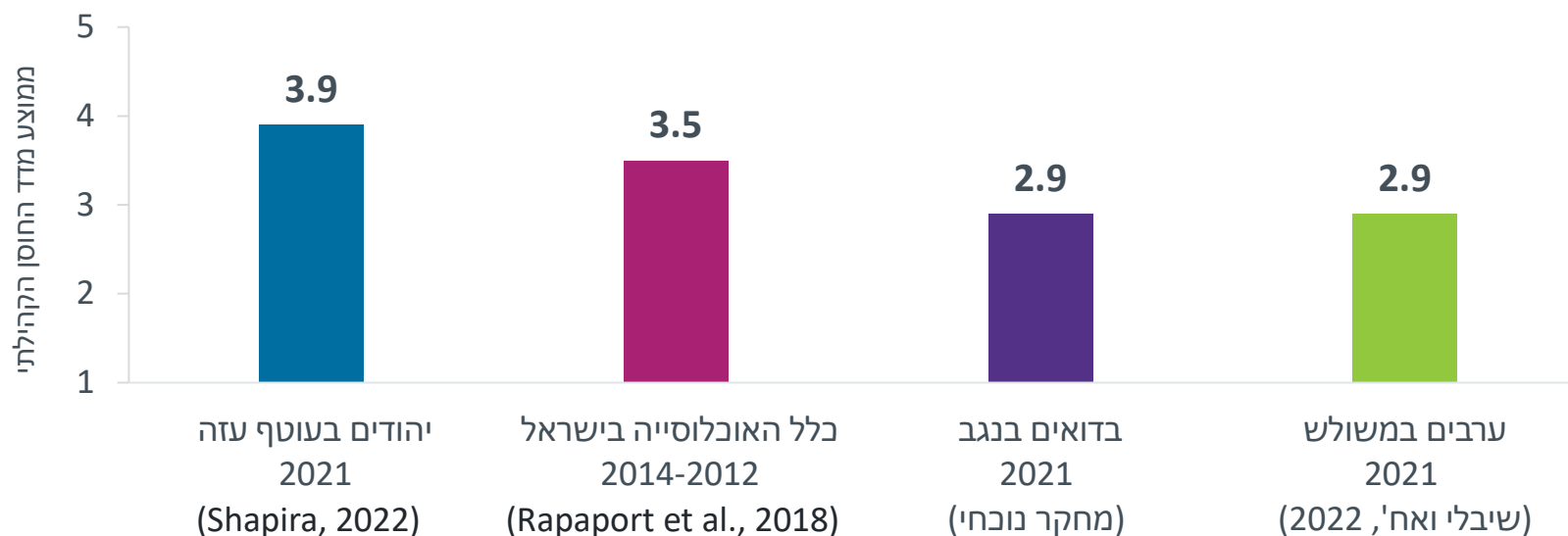
מדד החוסן הקהילתי מורכב מחמישה רכיבים:

1. קשר למקום המגורים – גאווה במקום המגורים ותחושת שייכות ליישוב
2. תחושת קהילתיות – רמת הלכידות החברתית והיכולת לסמוך על אנשים בשעת משבר
3. אמון חברתי – יחסי אמון בין התושבים ביישוב
4. מוכנות לשעת חירום – תפיסת המוכנות והכשירות של התושבים להתמודד במצבי חירום
5. אמון במנהיגות (מקומית פורמלית) – תפקוד המנהיגות המקומית הפורמלית ותחושת האמון של חברי הקהילה כלפי מנהיגות זו

ממוצע מדד^א החוסן הקהילתי בקרב הבדואים בנגב לעומת אוכלוסיות אחרות

ממוצע מדד החוסן הקהילתי^א של הבדואים בנגב נמוך מזה של היהודים בעוטף עזה ומזה של כלל האוכלוסייה בישראל וזהה לזה של הערבים במשולש; אין נתונים בספרות המקצועית על מדדי חוסן קהילתי עדכניים של כלל האוכלוסייה בישראל, ובפרט של היהודים.

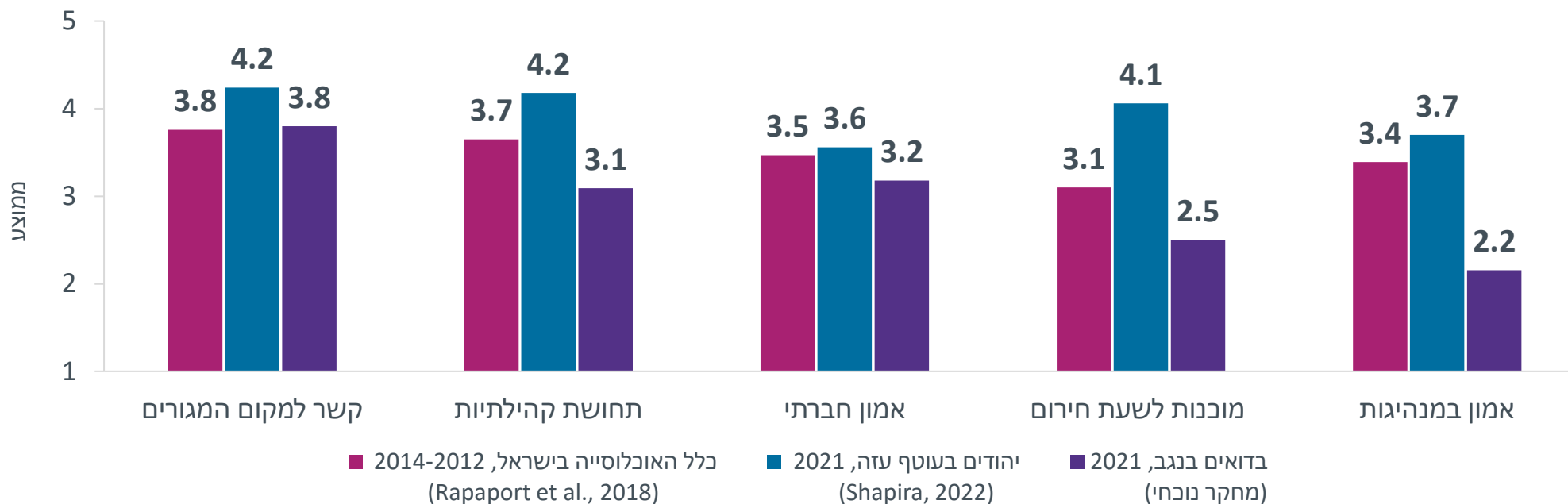

^אממוצע של עשרת הפריטים המרכיבים את המדד, מ-1 (חוסן נמוך) ו-עד 5 (חוסן גבוה)

ממוצע^א רכיבי מדד החוסן הקהילתי בקרב הבדואים בנגב לעומת כלל האוכלוסייה בישראל ויהודים בעוטף עזה

רכיבי מדד החוסן הקהילתי של הבדואים בנגב נמוכים מאלו של כלל האוכלוסייה בישראל (Rapaport et al., 2018), ובפרט מאלו של יהודים בעוטף עזה (Shapira, 2022); פערים גדולים נצפו ברכיב אמון במנהיגות וברכיב מוכנות לשעת חירום, הנמוכים במיוחד בקרב הבדואים בנגב.

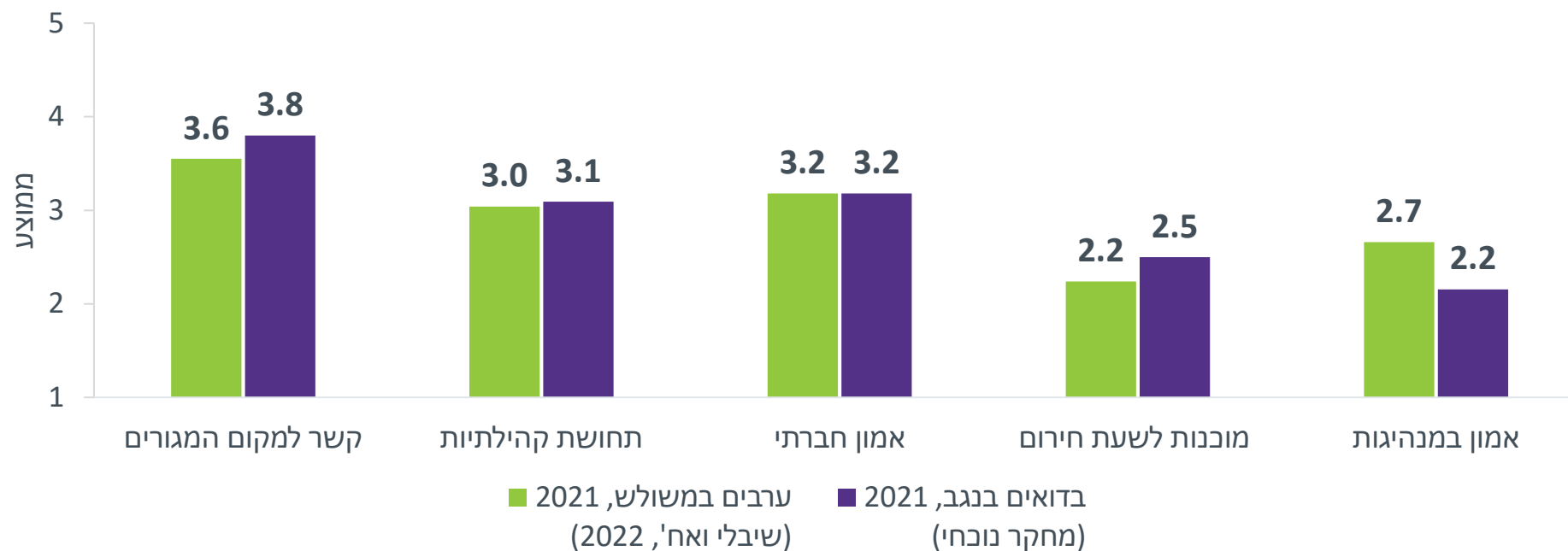

^א ממוצע של עשרת הפריטים המרכיבים את המדד, מ-1 (חוסן נמוך) ו-עד 5 (חוסן גבוה)

ממוצע מדד החוסן הקהילתי בקרב הבדואים בנגב לעומת ערבים במשולש

רמת החוסן הקהילתי של הבדואים בנגב דומה לזו של הערבים במשולש (שיבלי ואח', 2022); ממוצע הרכיב אמון במנהיגות גבוה יותר בקרב הערבים במשולש (שיבלי ואח', 2022) מבקרב הבדואים בנגב.

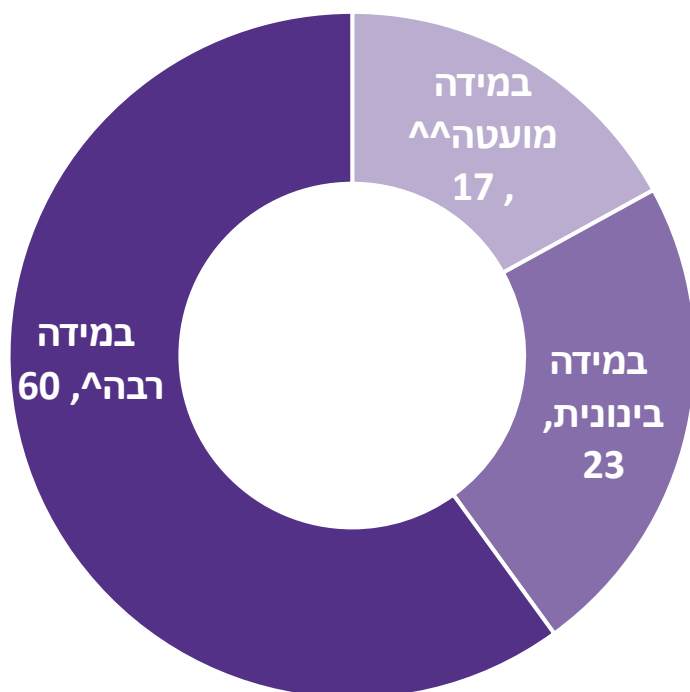
^ ממוצע של עשרת הפריטים המרכיבים את המדד, מ-1 (חוסן נמוך) ו-עד 5 (חוסן גבוה)

רכיב 1: קשר למקום המגורים (באחוזים)

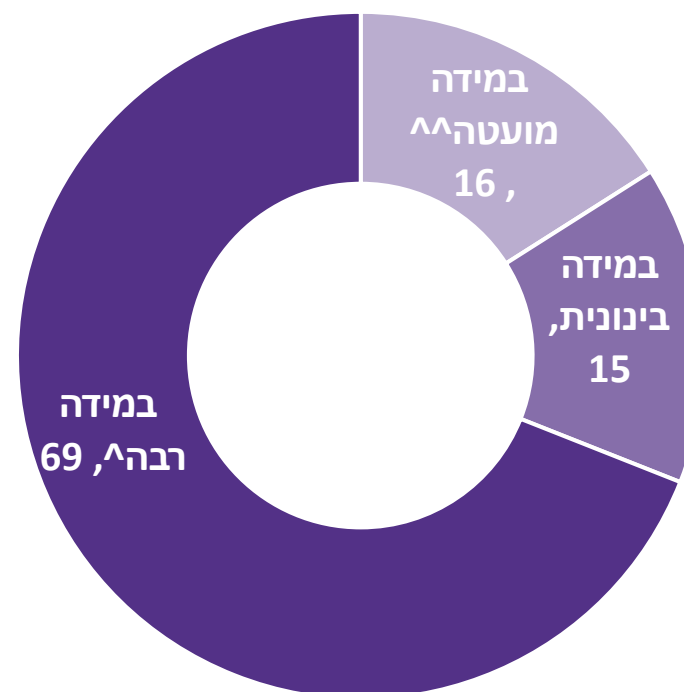
60% מן המשיבים דיווחו כי הם גאים לומר
לאחרים היכן הם גרים.^א

אני גאה לומר לאחרים היכן אני גר (באחוזים)

69% מן המשיבים דיווחו כי הם מרגישים
שייכות למקום מגוריהם.^א

אני מרגיש שייך למקום מגוריי (באחוזים)

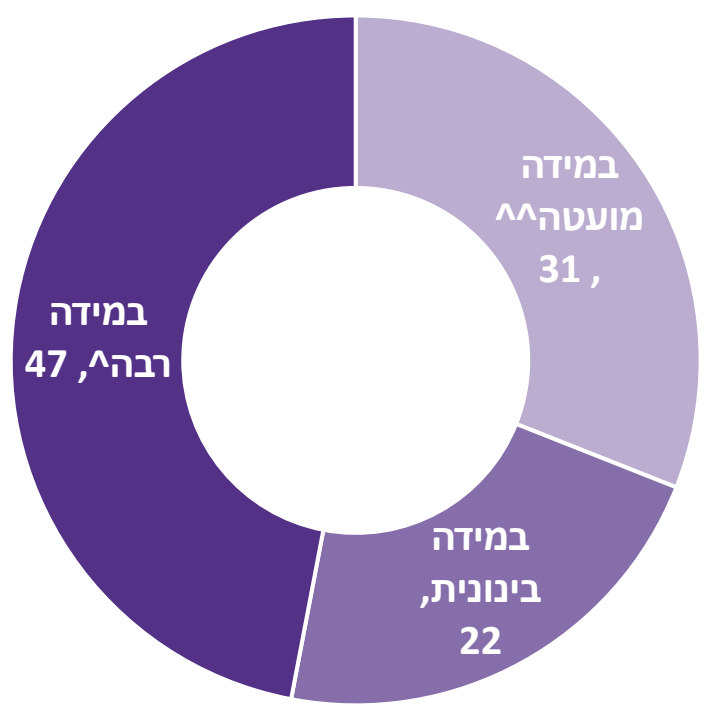
^אהשיבו: במידה רבה ובמידה רבה מאוד
^אהשיבו: במידה מועטה וכלל לא

רכיב 2: תחושת קהילתיות (באחוזים)

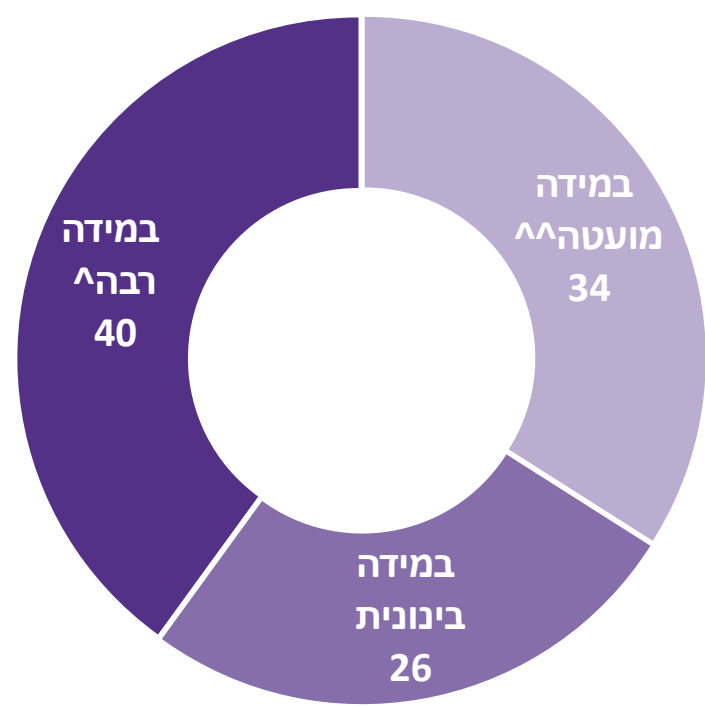
47% מן המשיבים דיווחו כי הם יכולים לסמוך על אנשים בשכונת מגוריהם במקרה של משבר.^א

אני יכול לסמוך על אנשים בשכונת מגוריי שיבואו לעזרתי במקרה של משבר (באחוזים)

40% מן המשיבים דיווחו כי יש בשכונתם עזרה הדדית ודאגה לאחר.^א

בשכונת מגוריי יש עזרה הדדית ודאגה לאחר (באחוזים)

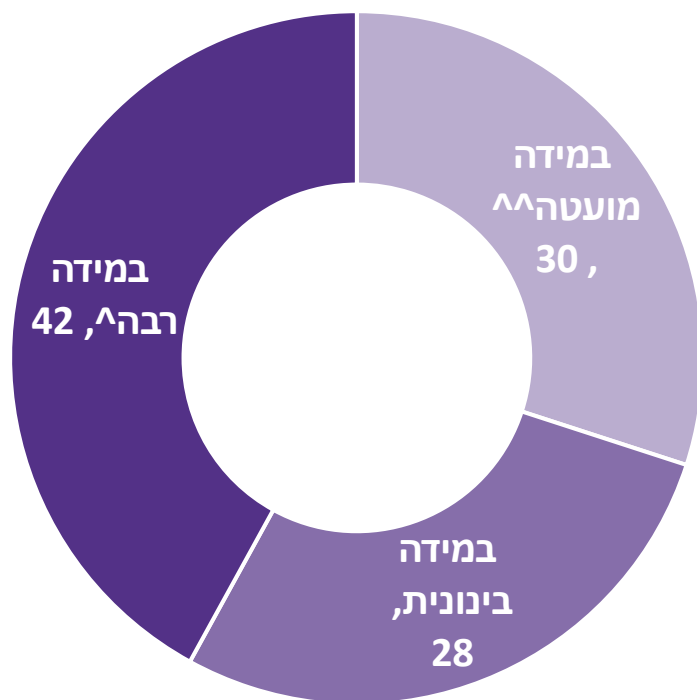
^אהשיבו: במידה רבה ובמידה רבה מאוד
^אהשיבו: במידה מועטה וכלל לא

רכיב 3: אמון חברתי בקרב הבדואים בנגב (באחוזים)

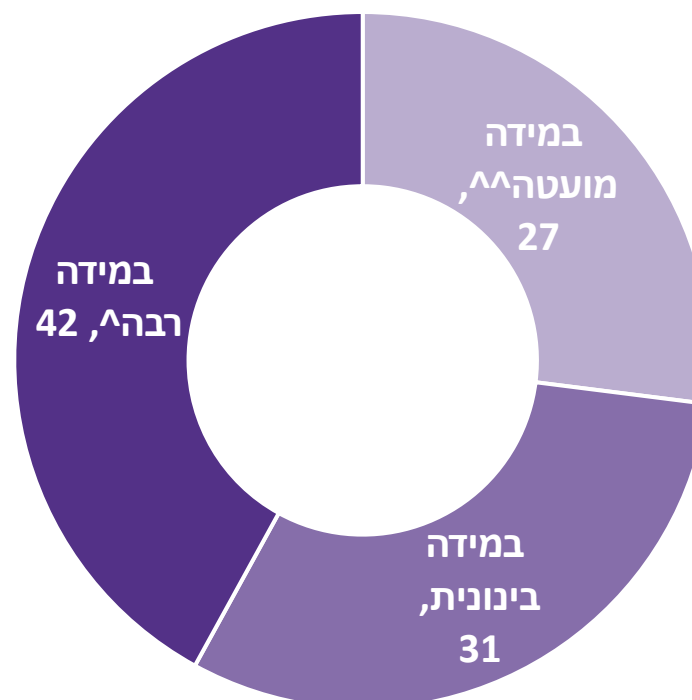
42% מן המשיבים דיווחו כי במקום שהם גרים בו
שוררים יחסי אמון בין התושבים.^א

במקום שאני גר/ה בו
שוררים יחסי אמון בין התושבים (באחוזים)

42% מן המשיבים דיווחו כי היחסים
בין הקבוצות השונות ביישובם טובים.^א

היחסים בין קבוצות שונות
ביישוב שלי טובים (באחוזים)

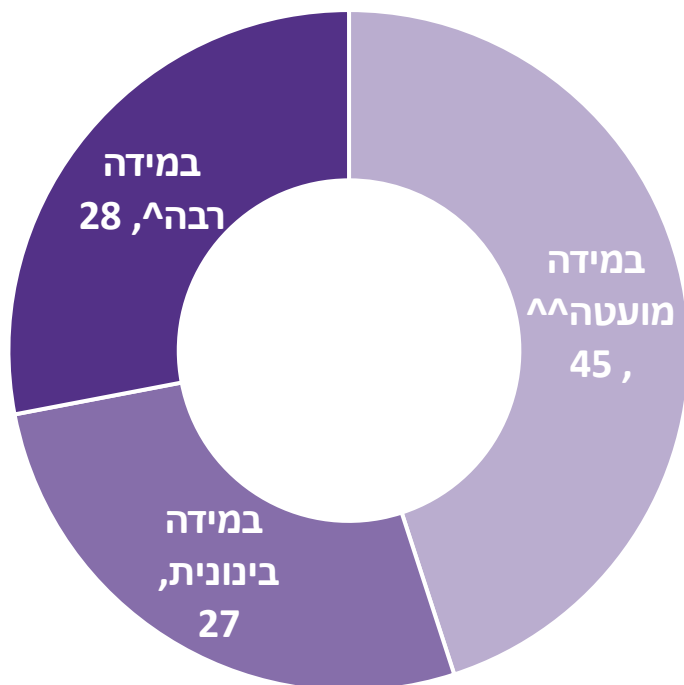
^אהשיבו: במידה רבה ובמידה רבה מאוד
^אהשיבו: במידה מועטה וכלל לא

רכיב 4: מוכנות לשעת חירום בקרב הבדואים בנגב (באחוזים)

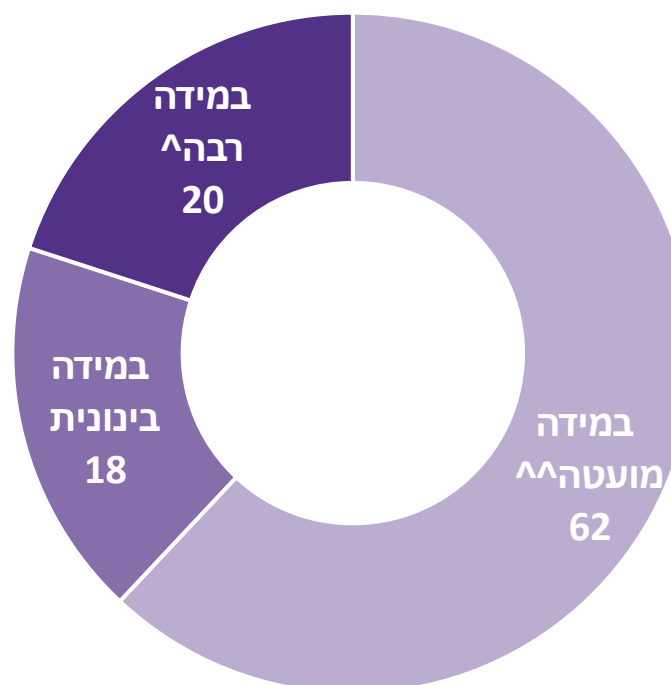
46% מן המשיבים דיווחו שהתושבים ביישובם אינם יודעים מה תפקידם במצב חירום.[^]

התושבים ביישובי יודעים
מה תפקידם במצב חירום (באחוזים)

62% מן המשיבים דיווחו כי היישוב שלהם אינו מוכן היטב למצבי חירום.[^]

הישוב שלי מוכן היטב
למצבי חירום (באחוזים)

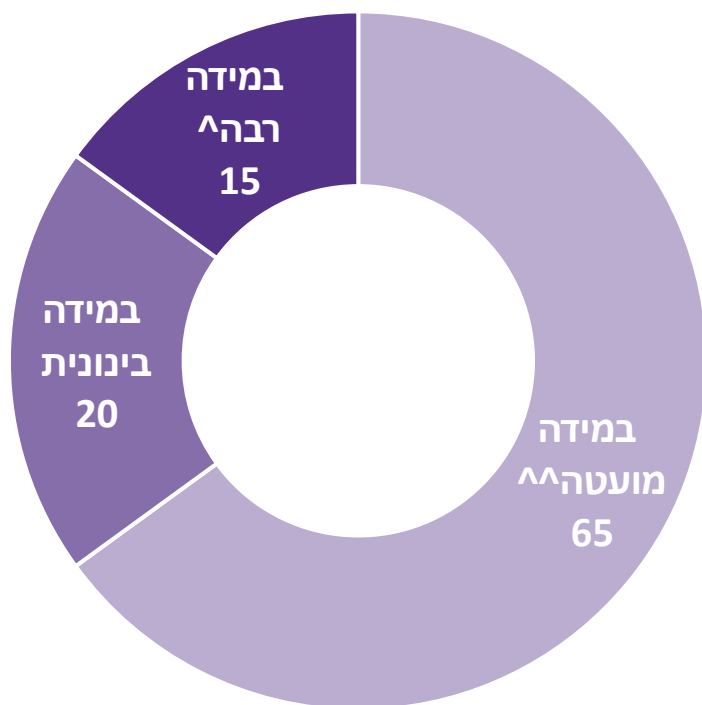
[^]השיבו: במידה רבה ובמידה רבה מאוד
^{^^}השיבו: במידה מועטה וכלל לא

רכיב 5: אמון במנהיגות בקרב הבדואים בנגב (באחוזים)

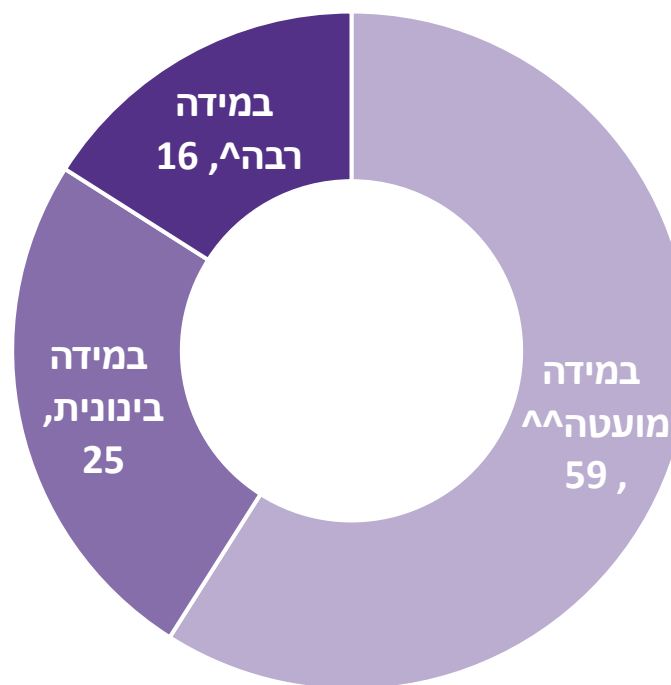
65% מן המשיבים דיווחו כי אינם מאמינים
למקבלי ההחלטות ברשות המקומית.^א

אני מאוד מאמין
למקבלי ההחלטות ברשות (באחוזים)

59% מן המשיבים דיווחו כי הרשות
המקומית אינה מתפקדת היטב.^א

הרשות ביישובי
מתפקדת היטב (באחוזים)

^אהשיבו: במידה רבה ובמידה רבה מאוד
^אהשיבו: במידה מועטה וכלל לא

סיכום רכיבי מדד החוסן הקהילתי

רמה נמוכה של אמון
במנהיגות המקומית^א

15%

מאמינים
למקבלי ההחלטות
ברשות המקומית

16%

סבורים שהרשות
מתפקדת היטב

רמה גבוהה של גאווה ותחושת
שייכות למקום המגורים^א

60%

גאים לומר לאחרים
היכן הם גרים

69%

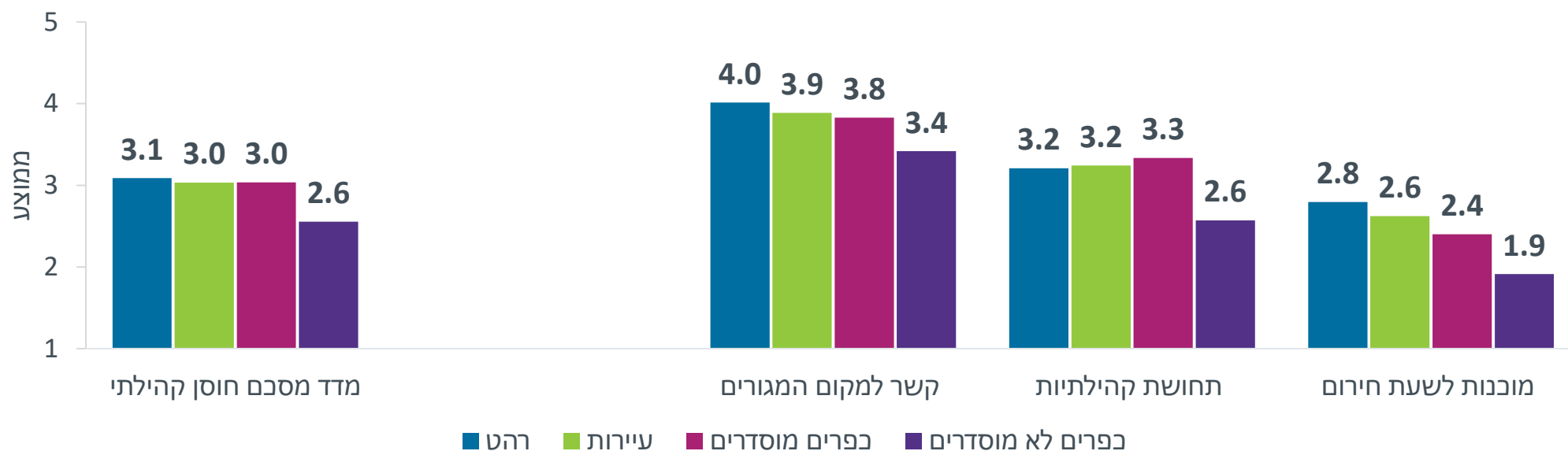
מרגישים
שייכות למקום
המגורים

^אהאחוזים ברכיבי החוסן משקפים את שיעור המשיבים שהסכימו עם הפריט במידה רבה או במידה רבה מאוד.

ממוצע מדד החוסן הקהילתי ורכיביו, לפי סוג היישוב^א

לתושבים בכפרים הבלתי מוסדרים רמת חוסן קהילתי נמוכה יותר מרמת החוסן הקהילתי של תושבי שאר היישובים (כפרים מוסדרים, רהט ועירות); גם רמות החוסן ברכיבים מוכנות לשעת חירום, תחושת קהילתיות וקשר למקום המגורים נמוכים יותר, במובהק ($p < .01$), בקרב תושבי הכפרים הבלתי מוסדרים; לא נמצאו הבדלים מובהקים בין תושבי היישובים השונים ברכיבים אמון במנהיגות ואמון חברתי.

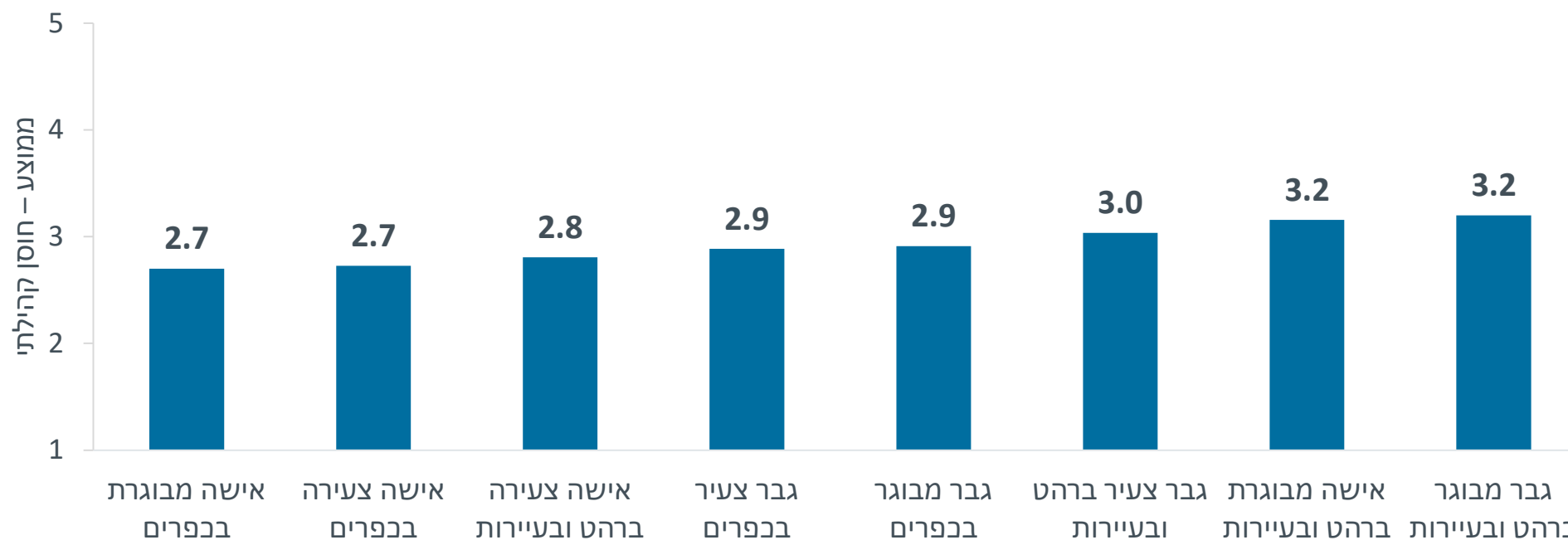

^א טווח מדד החוסן הקהילתי ורכיביו הוא 1-5 (1 - רמת חוסן קהילתי נמוכה; 5 - רמת חוסן קהילתי גבוהה)

ממוצע מדד החוסן הקהילתי, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

לגברים מבוגרים ברהט ובעיירות רמת החוסן הקהילתי הגבוהה ביותר; לנשים, צעירות ומבוגרות בכפרים רמת החוסן הקהילתי הנמוכה ביותר.

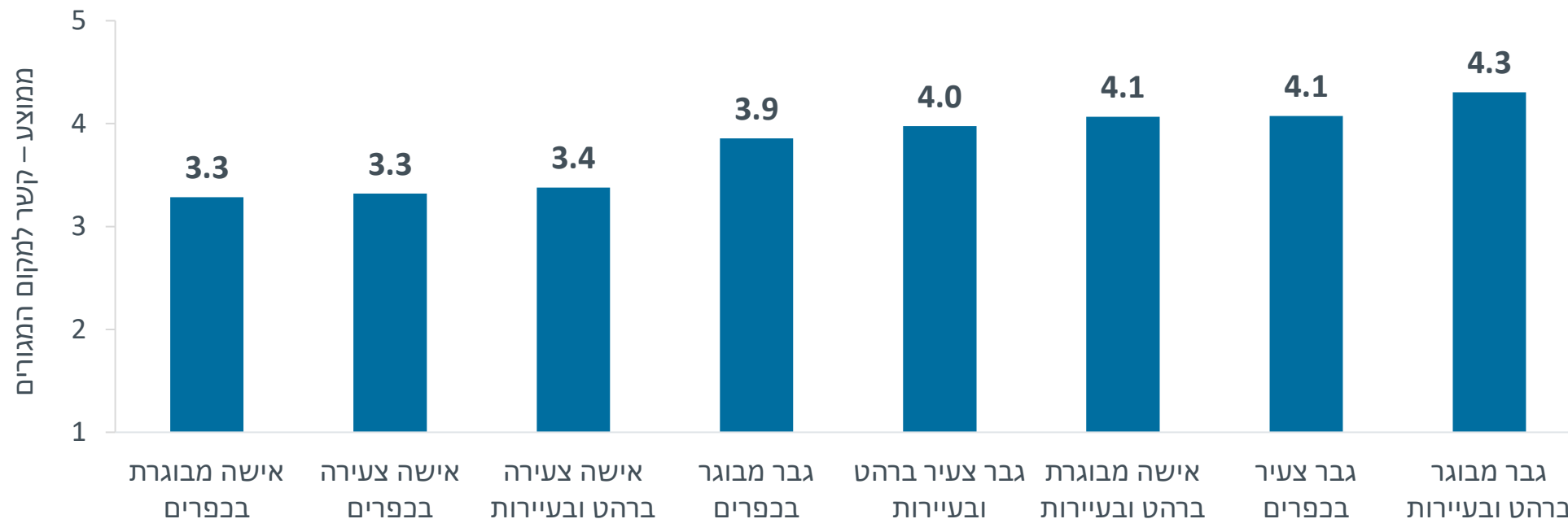

[^] ממוצע של עשרת הפריטים בשאלון: מ-1 (חוסן נמוך) ועד 5 (חוסן גבוה)

ממוצע רכיב קשר למקום המגורים, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

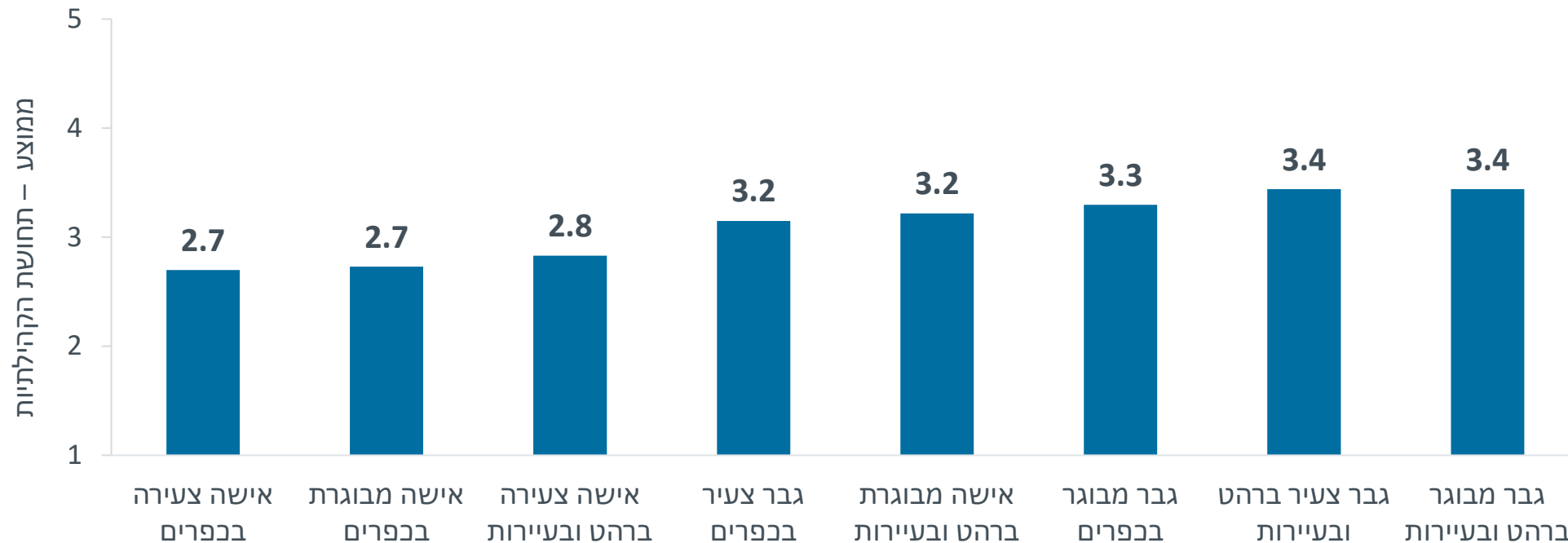
לנשים, צעירות ומבוגרות, בכפרים הרמות הנמוכות ביותר של קשר למקום המגורים; לגברים מבוגרים ברהט ובעיירות הרמות הגבוהות ביותר של קשר למקום המגורים.

ממוצע רכיב תחושת קהילתיות, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

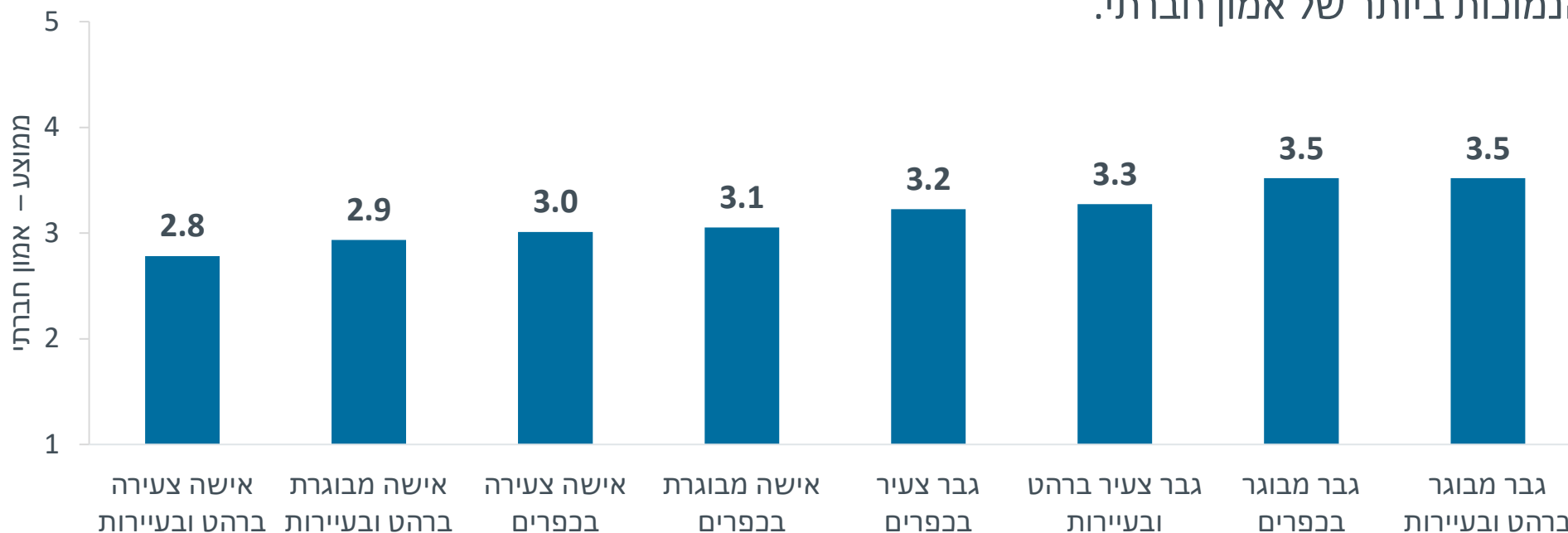
לגברים, מבוגרים וצעירים, ברהט ובעיירות הרמות הגבוהות ביותר של תחושת קהילתיות; לנשים, צעירות ומבוגרות, בכפרים הרמות הנמוכות ביותר של תחושת קהילתיות.

ממוצע רכיב אמון חברתי, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

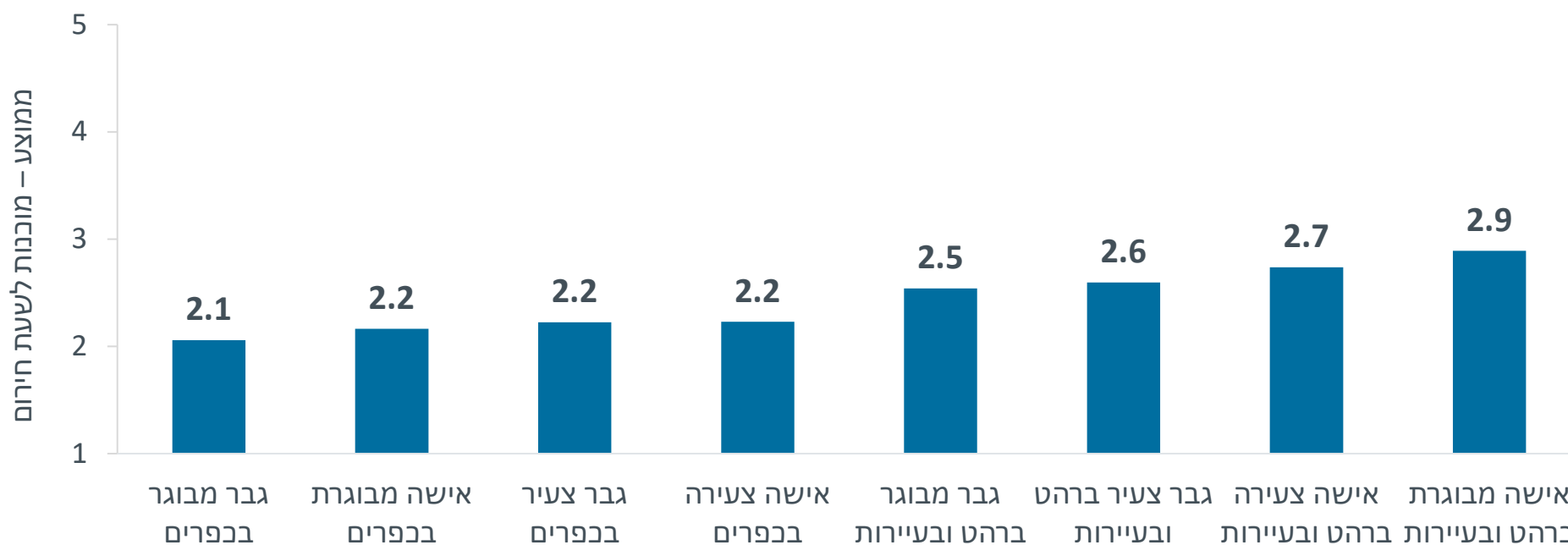
לצעירים, נשים וגברים, בכל סוגי היישובים, רמת אמון חברתי גבוהה יותר מלמבוגרים, נשים וגברים, במובהק ($p < .05$); לגברים, צעירים ומבוגרים, בכל סוגי היישובים, רמת אמון חברתי גבוהה יותר מלנשים, צעירות ומבוגרות, במובהק ($p < .01$); לנשים, צעירות ומבוגרות, ברהט ובעיירות, הרמות הנמוכות ביותר של אמון חברתי.

ממוצע רכיב מוכנות לשעת חירום, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

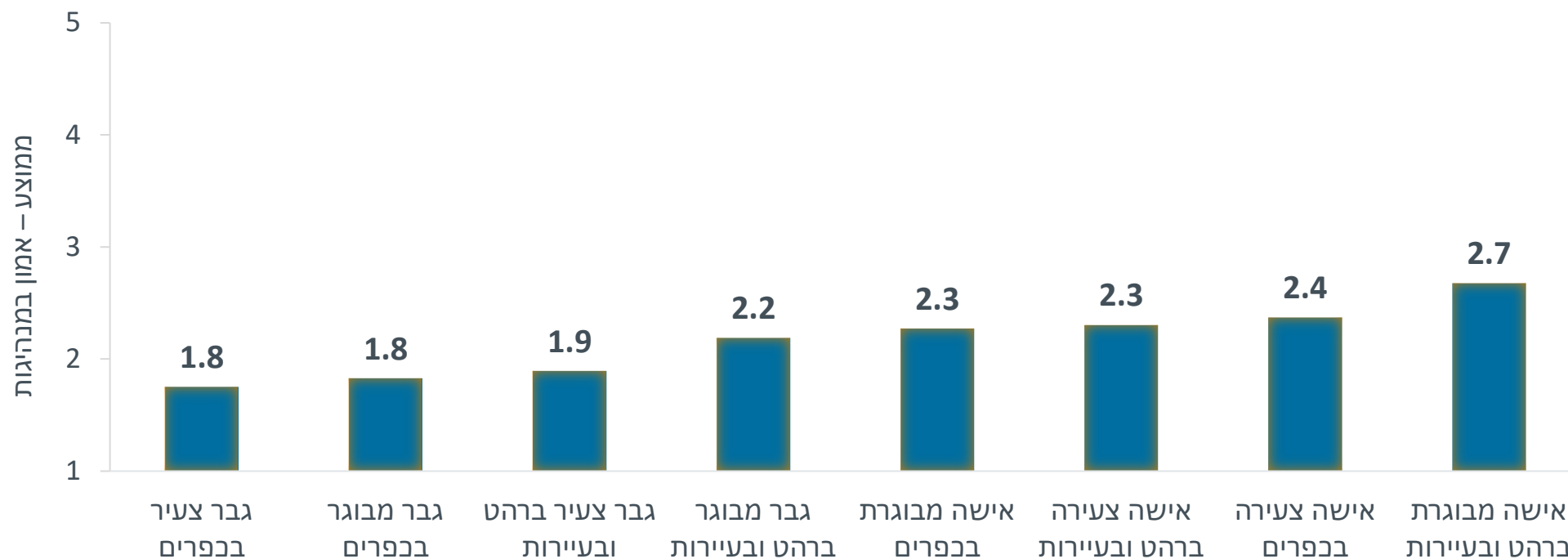
למבוגרים, נשים וגברים, בכפרים הרמות הנמוכות ביותר של מוכנות לשעת חירום; לנשים, צעירות ומבוגרות, ברהט ובעיירות הרמות הגבוהות ביותר של מוכנות לשעת חירום.

ממוצע רכיב אמון במנהיגות, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

לנשים, צעירות ומבוגרות, בכל סוגי היישובים, רמות גבוהות יותר של אמון במנהיגות מלגברים; לגברים, צעירים ומבוגרים, בכפרים, הרמה הנמוכה ביותר של אמון במנהיגות.

חוסן קהילתי: ממצאי המחקר לעומת ממצאי מחקרים אחרים

- **רמת חוסן נמוכה בכפרים הבלתי מוסדרים:** במחקרם של שיבלי ואח' (2022) נמצא, בדומה לממצאי מחקר זה, כי רמת החוסן נמוכה יותר, במובהק ($p < .01$), בקרב בדואים בכפרים בלתי מוסדרים לעומת בדואים בכפרים מוסדרים וברהט ובעיירות.
- **קשרים מובהקים בין קבוצת גיל ובין רמת החוסן הקהילתי:** נמצא כי רמות החוסן הקהילתי של גברים ונשים מבוגרים, במחקר הנוכחי, גבוהות יותר מאלו של גברים צעירים ונשים צעירות ($\beta = .11, p < .05$). גם במחקרם של שיבלי ואח' (2022) נמצא קשר חיובי בין גיל ובין רמת החוסן הקהילתי: כל שעולה הגיל עולה רמת החוסן הקהילתי.
- **דומיננטיות של רכיבי החוסן הקהילתי – קשר למקום המגורים ואמון חברתי:** מבין חמשת רכיבי החוסן הקהילתי, בקרב הבדואים בנגב (במחקר הנוכחי) ובקרב הערבים במשולש (שיבלי ואח', 2022), רמות הרכיב **קשר למקום המגורים** ורכיב **אמון חברתי** הן הגבוהות ביותר שדווחו על ידי המשתתפים, בעוד רמות הרכיבים מוכנות לשעת חירום ואמון במנהיגות הן הנמוכות ביותר. הדבר עשוי להעיד על פערים ביכולת ההתמודדות של קהילות אלו עם משברים לא צפויים ועם שינויים.

סיכום: חוסן קהילתי – כוחות

- **רמת החוסן הקהילתי** של הבדואים בנגב גבוהה יותר בקרב מבוגרים מבקרב צעירים, במובהק ($p < .05$); **למבוגרים ברהט ובעיירות** רמת החוסן הקהילתי הגבוהה ביותר.
- **רכיב אמון במנהיגות**: לנשים צעירות ומבוגרות רמות גבוהות יותר של אמון במנהיגות לעומת גברים.
- **רכיב אמון חברתי**: רמתו גבוהה יותר בקרב מבוגרים מבקרב צעירים, במובהק ($p < .05$); **לגברים רמת אמון חברתי גבוהה מזו של נשים**, במובהק ($p < .01$).
- **רכיב קשר למקום המגורים**: רמתו היא הגבוהה ביותר מבין חמשת הרכיבים. מרבית התושבים חשים שייכים למקום מגוריהם. **לגברים מבוגרים ברהט ובעיירות** הרמות הגבוהות ביותר של קשר למקום המגורים וכן של תחושת קהילתיות.
- **רכיב מוכנות לשעת חירום**: רמתו היא הגבוהה ביותר בקרב נשים ברהט ובעיירות.

סיכום: חוסן קהילתי – אתגרים

- **רמת החוסן הקהילתי** של הבדואים בנגב נמוכה מזו של כלל האוכלוסייה בישראל ומזו של יהודים בעוטף עזה בפרט, ודומה לזו של ערבים במשולש; **לנשים צעירות ומבוגרות בכפרים** רמות חוסן קהילתי הנמוכות ביותר.
- **רכיב אמון במנהיגות:** רמתו היא הנמוכה ביותר מבין חמשת הרכיבים. למרבית התושבים אין אמון במקבלי ההחלטות והם לא חושבים שהרשות מתפקדת היטב. מכלל האוכלוסייה, **לגברים צעירים ומבוגרים בכפרים** הרמה הנמוכה ביותר של אמון במנהיגות.
- **רכיב אמון חברתי:** רמתו היא הנמוכה ביותר בקרב **נשים צעירות ומבוגרות ברהט ובעיירות**.
- **הרכיבים קשר למקום המגורים ותחושת קהילתיות:** רמתם היא הנמוכה ביותר בקרב **נשים צעירות ומבוגרות בכפרים**.
- **רכיב מוכנות לשעת חירום:** רמתו נמוכה, במובהק ($p < .01$), **בכפרים הבלתי מוסדרים לעומת בכפרים המוסדרים**; בפרט הוא נמוך ביותר בקרב **נשים מבוגרות וגברים מבוגרים**.

6. ערכים מוטיבציוניים ודירוגם בקרב הבדואים בנגב: ממצאי הסקר

”

המסורת שלנו והמנהגים שלנו והתרבות שלנו – זה לא מונע מאיתנו להתפתח. בקרב הצעירים יש פתיחות לשינויים ויותר רצון להגיע לחיים טובים לעצמם. בקרב המבוגרים יותר, גילי 40+ עדיין יותר קרבה למסורת. בקרב הפלחים – גם כן יותר פתיחות לשינויים. הם יותר הולכים לעבוד, הנשים עובדות, יותר השכלה. זה עזר להם להתקדם. יחד עם זאת, עדיין יש דבקות בשיוך השבטי”.

(בעל תפקיד במנהיגות האזרחית)

- לצורך בחינת דירוג הערכים המוטיבציוניים וערכי-העל של הבדואים בנגב נעשה שימוש בשאלון ערכים המבוסס על המודל של שוורץ (PVQ-21), שנעשה בו שימוש בסקר החברתי האירופאי (ESS) – סקר דו-שנתי המועבר ביותר מ-30 מדינות באירופה החל משנת 2001. השאלון נבחר בשל התאמתו למגוון אוכלוסיות וגילים ובשל הפשטות שלו.
- המשיבים דירגו כל אחד מ-21 פריטים המתארים דמויות שונות, לפי מידת הדמיון שהם מזהים בינם ובין אותה דמות, מ-1 (לא דומה לי בכלל) ועד 8 (דומה לי מאוד). כל אחת מן הדמויות משקפת את אחד מעשרת הערכים במודל של שוורץ.

- בשקפים הבאים יוצג דירוג סולם הערכים של הבדואים בנגב לעומת זה של היהודים בישראל. כן יוצגו ההבדלים בעשרת הערכים המוטיבציוניים בקרב קבוצות באוכלוסייה הבדואית לפי מגדר, קבוצת גיל, סוג יישוב, השכלה אקדמית ומצב תעסוקה. לבסוף יוצגו ארבעה ערכי-על של קבוצות באוכלוסייה הבדואית, לפי מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב.
- לצורך בחינת ההבדלים בין קבוצות באוכלוסייה, תוך פיקוח על מקור הנתונים, נבנה **מודל רגרסיה רב-משתני** לניבוי עשרת הערכים המוטיבציוניים וארבעת ערכי-העל, על פי המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים האלה: מגדר, קבוצת גיל, סוג יישוב, השכלה אקדמית ומצב תעסוקה^א.

^א ראו מודל הרגרסיה בלוח 3 בנספח המתודולוגי

מודל תיאורטי: מודל הערכים של שוורץ

(Schwartz, 1992)

- ערכים אישיים הם מטרות-על רצויות המנחות את הדרך שבה אנשים בוחרים פעולות, מעריכים אנשים ואירועים ומסבירים את התנהגויותיהם ושיפוטיותם.
- המודל של שוורץ מזהה עשרה סוגי ערכים קבועים המתקבצים לארבעה טיפוסים ערכיים מדרגה גבוהה יותר (ערכי-על) ויוצרים שני ממדים קוטביים:
- **שימור** (מסורת, קונפורמיות, ביטחון) לעומת **פתיחות לשינויים** (הכוונה עצמית, הרפתקנות, נהנתנות).
- **וקידום האחר** (נדיבות, אוניברסליות), לעומת **קידום העצמי** (כוח, הישגיות).
- הדבר שמבחין בין אנשים וקבוצות הוא רמת החשיבות שהם מעניקים לכל ערך.

שאלון הערכים של שוורץ: דוגמאות לפריטים

ערך-על	ערך	דוגמה לפריט
שימור	ביטחון 	חשוב לו לחיות בסביבה בטוחה. הוא נמנע מכל דבר שיכול להיות מסוכן לביטחון שלו
	קונפורמיות 	חשוב לו תמיד להתנהג בהתאם. הוא רוצה להימנע לעשות דברים שאחרים יגידו שהם שגויים
	מסורת 	חשובה לו אמונה דתית. הוא משתדל מאוד לעשות את מה שהדת דורשת
פתיחות לשינויים	הכוונה עצמית 	חשוב לו לקבל החלטות בעצמו בנוגע למה שהוא עושה. הוא אוהב להיות חופשי לתכנן ולבחור פעילויות עבור עצמו
	הרפתקנות 	הוא מחפש אחר הרפתקאות ואוהב לקחת סיכונים. הוא רוצה שיהיו לו חיים מרגשים
	נהנתנות 	הוא מחפש כל הזדמנות שיש לו כדי ליהנות. חשוב לו לעשות דברים שמעניקים לו הנאה
קידום האחר	נדיבות 	חשוב לו מאוד לעזור לאנשים סביבו. הוא רוצה לדאוג לאנשים אחרים
	אוניברסליות 	הוא חושב שזה חשוב שכל אדם בעולם יקבל יחס שוויוני. הוא רוצה צדק לכולם, אפילו לאנשים שהוא לא מכיר
קידום העצמי	כוח 	חשוב לו להיות אחראי ולומר לאחרים מה לעשות. הוא רוצה שאנשים יעשו מה שהוא אומר
	הישגיות 	חשוב לו מאוד להראות את היכולות שלו. הוא רוצה שאנשים יעריצו את מה שהוא עושה

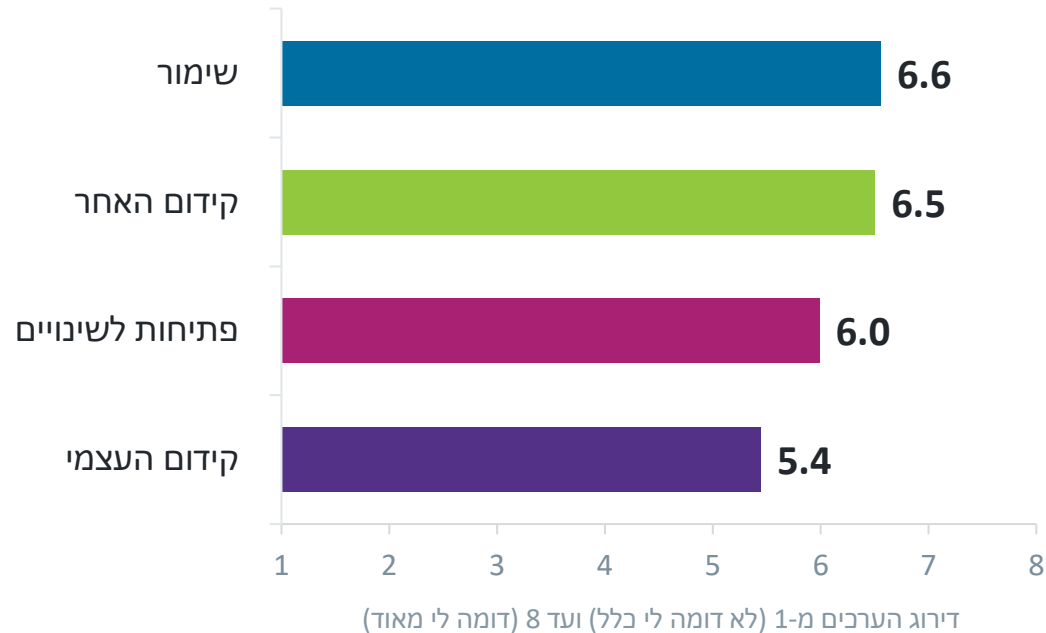
מדוע חשוב לחקור ערכים בקרב הבדואים בנגב?

- האוכלוסייה הבדואית בנגב מוגדרת כיום "חברה במעבר". היא מתאפיינת בשינויים חברתיים חדים ונעה בין שתי מגמות שונות – מגמות של שינוי בצד מגמות של יציבות ושימור (יהל ואבו-עג'אג, 2021).
- המאפיינים התרבותיים המייחדים את הבדואים בנגב מחייבים התייחסות ייחודית (כהן, 2013), ומכאן עולה החשיבות למפות ולהמשיג את הערכים המרכזיים המייחדים אותם, ומנגד, את השונות בחשיבות שמייחסות לערכים קבוצות באוכלוסייה.
- מיפוי הערכים מאפשר לבחון את השונות בין קהלי יעד שונים של תוכנית החומש בקרב הבדואים בנגב ולהבין אם יש התאמה או פערים בין מטרות התוכנית ומדדי התוצאה שלה ובין הערכים והמאפיינים של קהלי היעד.

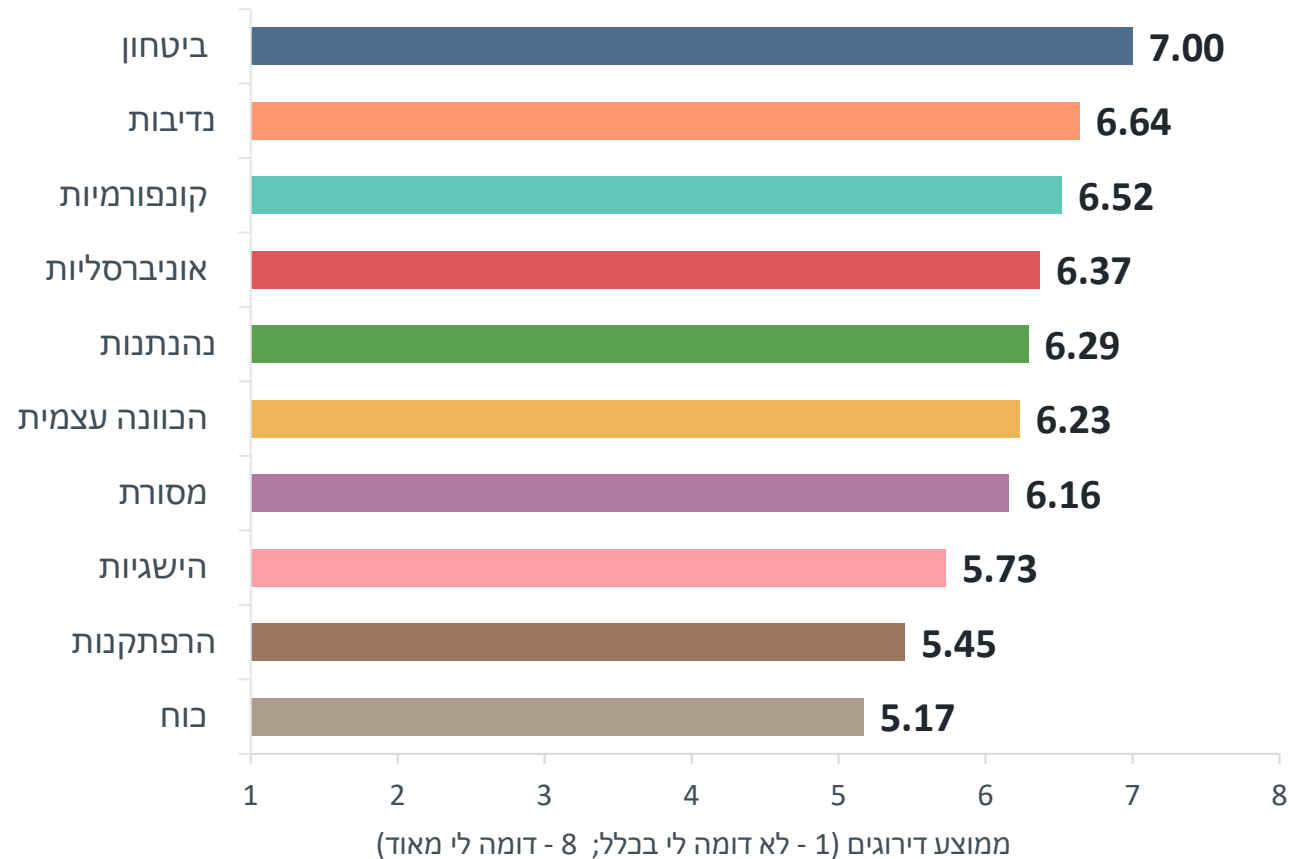
דירוג ארבעת ערכי-העל בקרב הבדואים בנגב

ערכי-העל הבולטים בקרב הבדואים בנגב הם שימור וקידום האחר. אלו מדורגים גבוה יותר מערכי-העל פתיחות לשינויים וקידום העצמי. דפוס זה מאפיין תרבויות מסורתיות וקולקטיביסטיות (Aydinli et al., 2016).

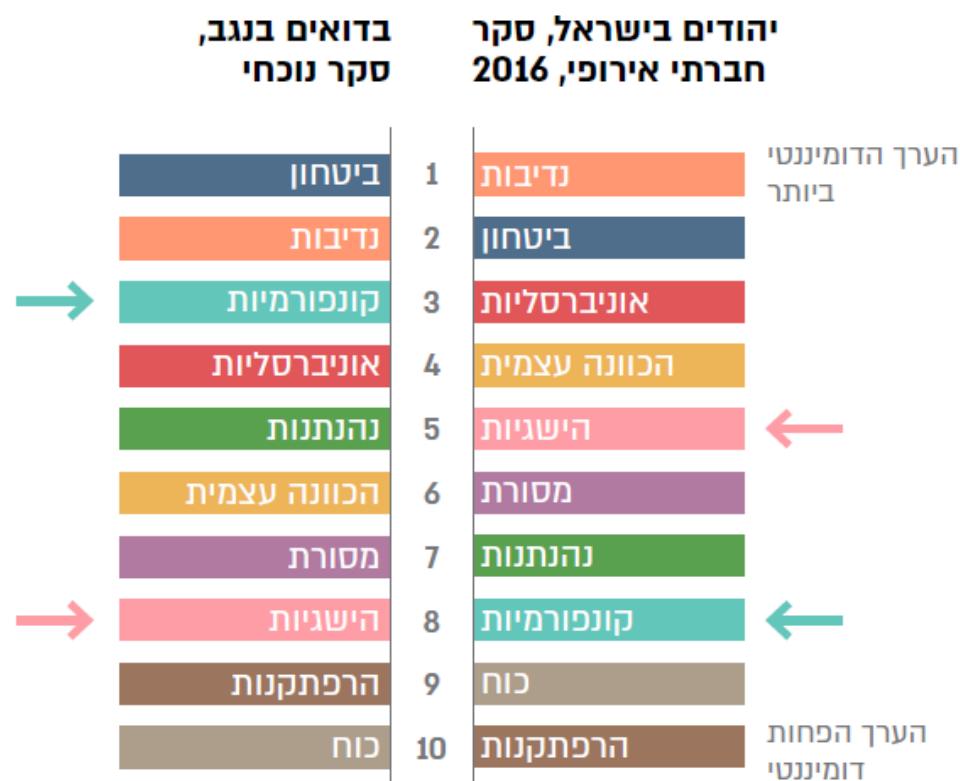
דירוג הערכים המוטיבציוניים בקרב הבדואים בנגב (ממוצע)

ביטחון הוא הערך הדומיננטי ביותר בקרב הבדואים בנגב.

דירוג הערכים המוטיבציוניים בקרב הבדואים בנגב ובקרב יהודים בישראל^א:

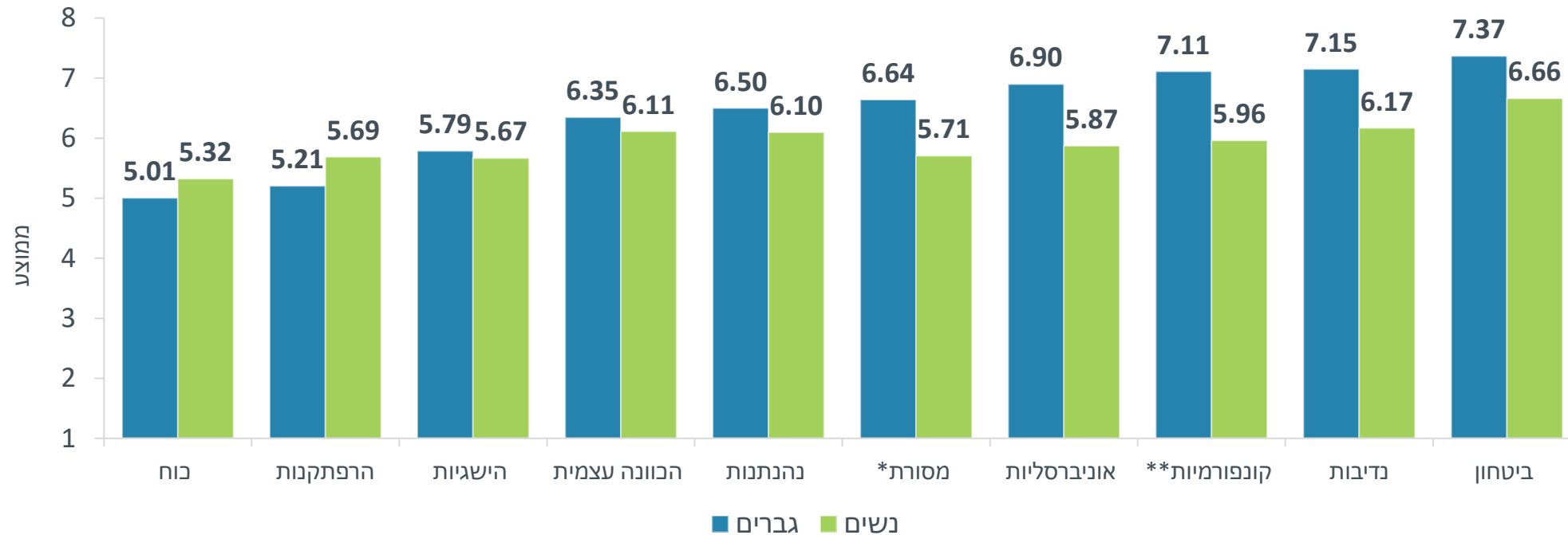
הבדואים מעריכים יותר קונפורמיות והיהודים מעריכים יותר הישגיות; בדירוג הערכים האחרים יש דמיון בין שתי קבוצות האוכלוסייה.

^אהסקר החברתי האירופאי (ESS) הועבר בישראל שש פעמים עד כה. בפעם האחרונה בשנת 2016.

הבדלים בדירוג עשרת הערכים המוטיבציוניים, לפי מגדר (ממוצעים)

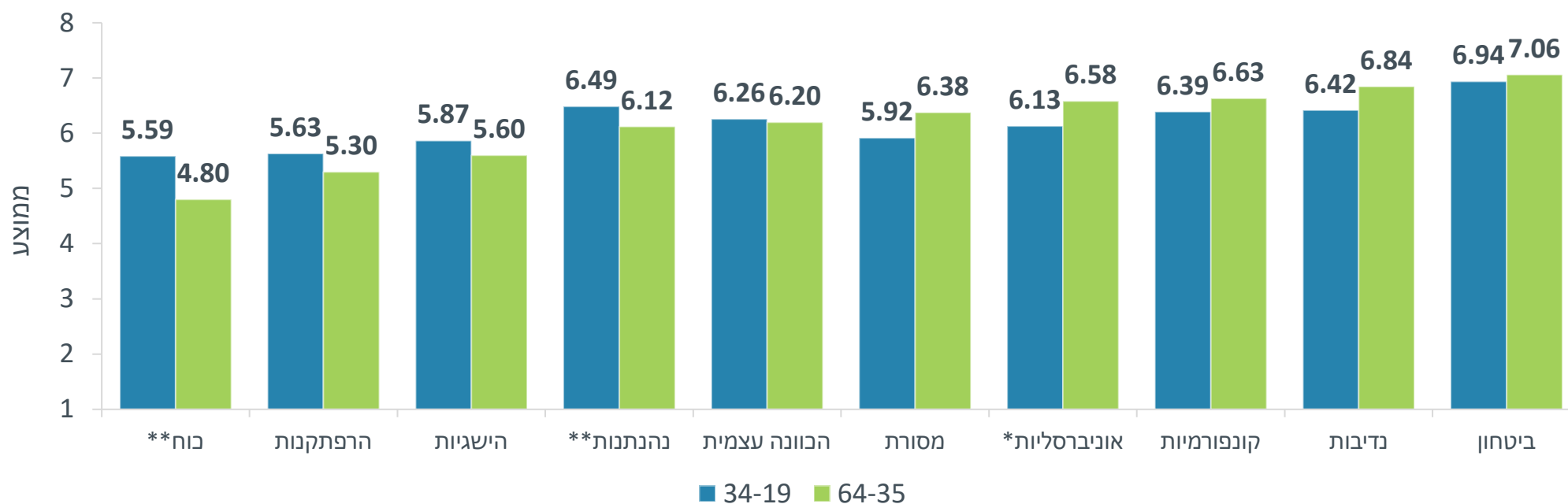
הערכים מסורת וקונפורמיות דומיננטיים יותר בקרב גברים מבקרב נשים, במובהק ($p < .05$ ו- $p < .01$), בהתאמה; לא נמצאו הבדלים מובהקים בין נשים לגברים בשאר הערכים.

$p < .01$ ** ; $p < .05$ *

הבדלים בדירוג עשרת הערכים המוטיבציוניים, לפי קבוצת גיל (ממוצעים)

הערכים כוח ונהנתנות דומיננטיים יותר בקרב צעירים מבוגרים, במובהק ($p < .01$);
הערך אוניברסליות דומיננטי יותר בקרב מבוגרים מבוגרים, במובהק ($p < .05$); לא נמצאו
הבדלים מובהקים בין קבוצות הגיל בשאר הערכים.

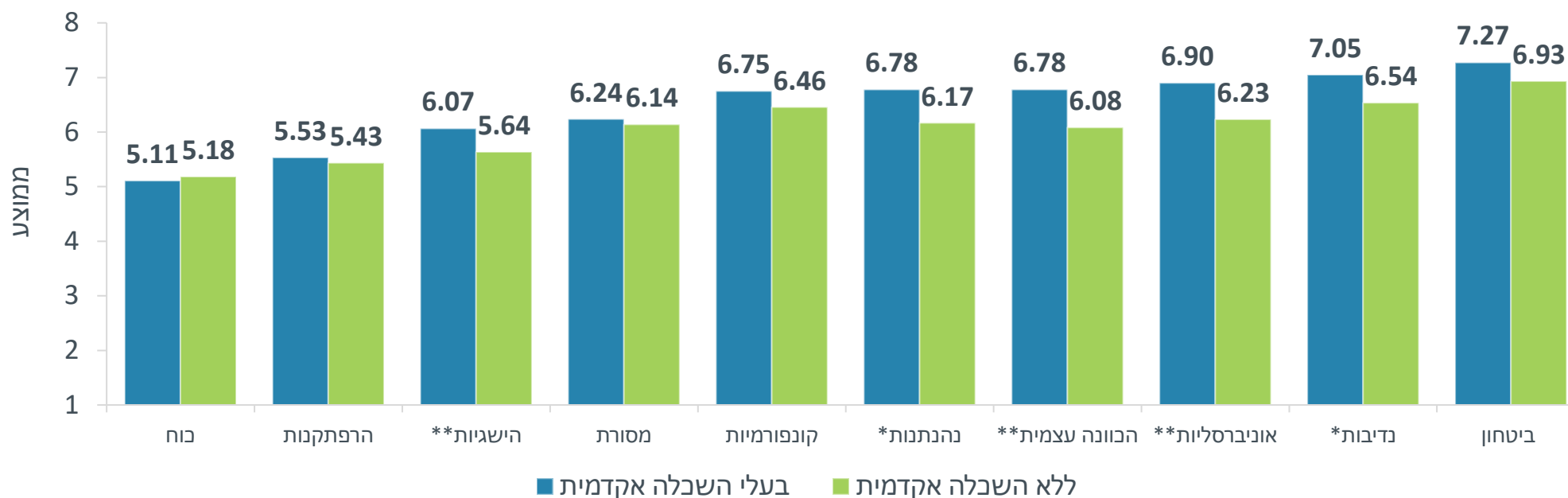

$p < .01$ ** ; $p < .05$ *

הבדלים בדירוג עשרת הערכים המוטיבציוניים, לפי השכלה אקדמית (ממוצעים)

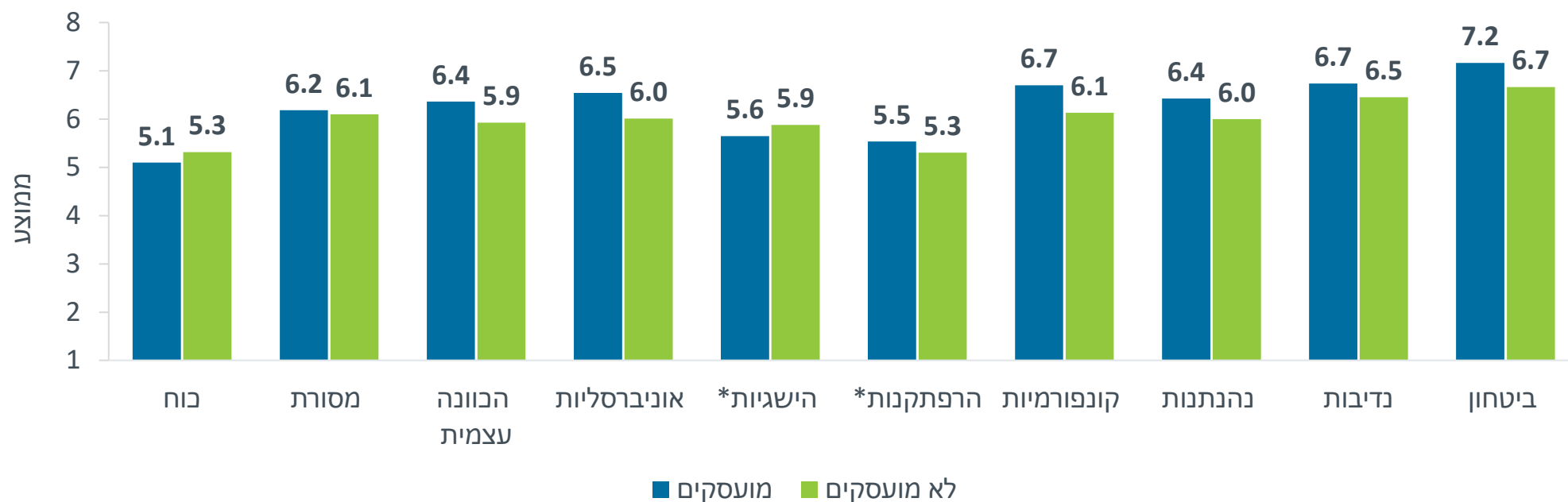

הערכים הכוונה עצמית ($p < .01$), אוניברסליות ($p < .01$), הישגיות ($p < .01$), נהנתנות ($p < .05$), ונדיבות ($p < .05$) דומיננטיים יותר בקרב בעלי השכלה אקדמית מבקרב מי שאין להם השכלה אקדמית, במובהק; ערכי-העל פתיחות לשינויים, קידום האחר וקידום העצמי דומיננטיים יותר בקרב בעלי השכלה גבוהה; לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות בשאר הערכים.

הבדלים בדירוג עשרת הערכים המוטיבציוניים, לפי מצב תעסוקה (ממוצעים)

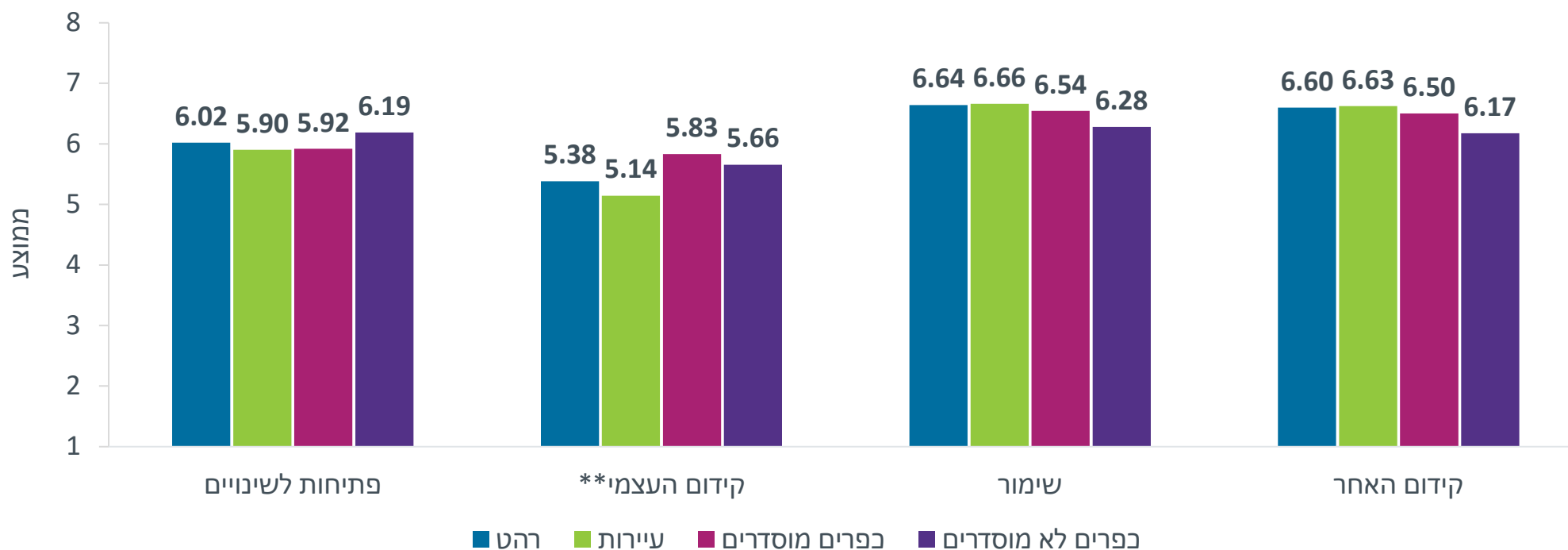
הערך הישגיות דומיננטי יותר בקרב מי שאינם מועסקים מבקרב המועסקים, במובהק ($p < .05$);
הערך הרפתקנות דומיננטי יותר בקרב מועסקים מבקרב מי שאינם מועסקים, במובהק ($p < .05$);
לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות בשאר הערכים.

הבדלים בדירוג ארבעת ערכי-העל, לפי סוג היישוב (ממוצעים)

ערך-העל קידום העצמי דומיננטי יותר בכפרים המוסדרים מאשר בעיירות, במובהק ($p < .01$);
לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות בשאר הערכים.

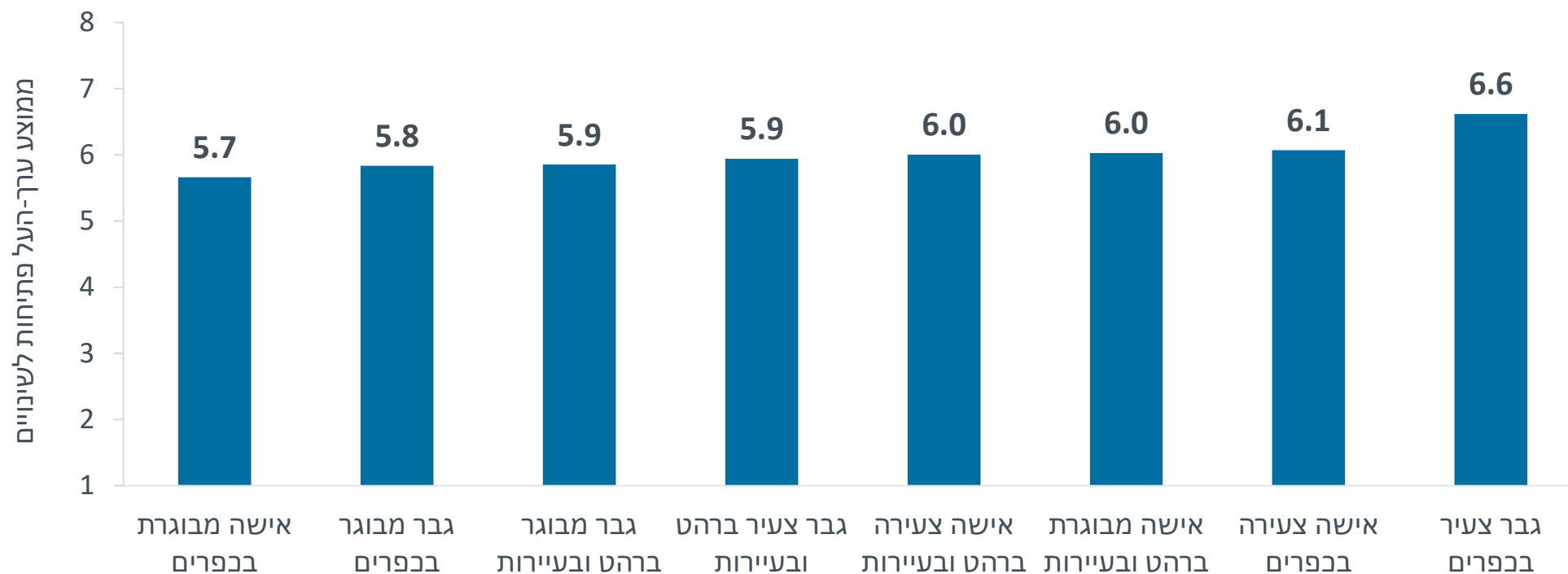

$p < .01$ **

ממוצע של ערך-העל פתיחות לשינויים, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

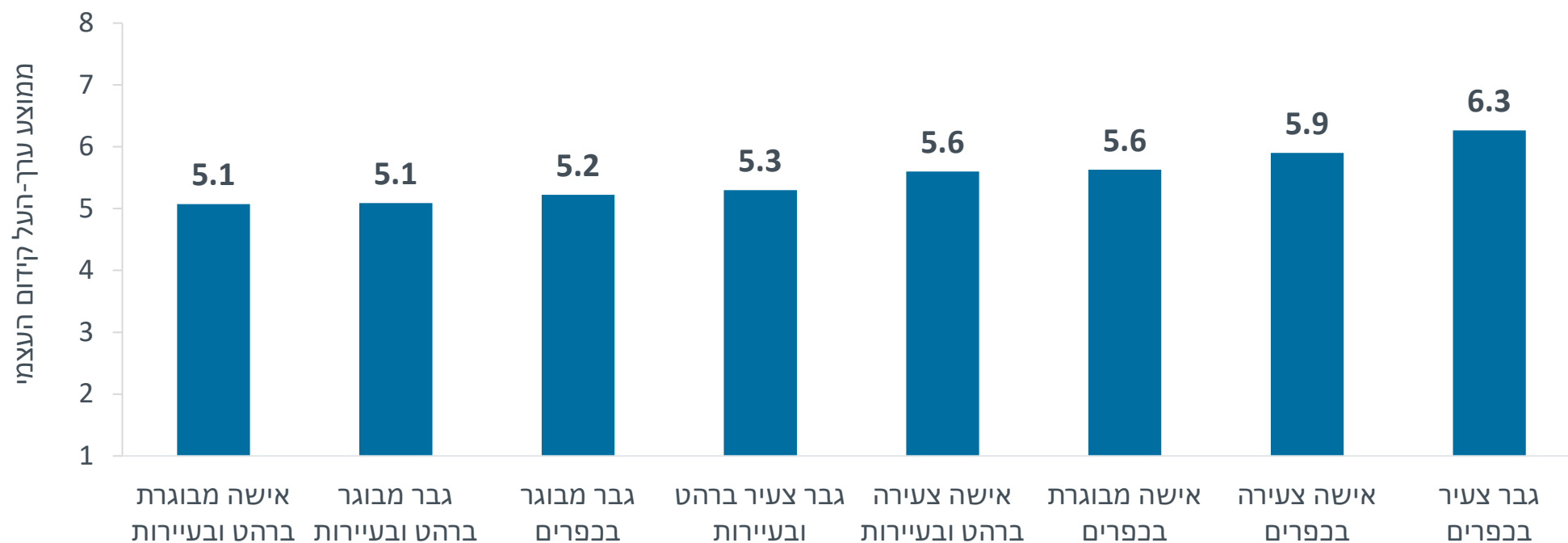

דומיננטיות של ערך-העל פתיחות לשינויים מבטאת, לפי המודל של שוורץ, עניין בעצמאות מחשבתית ומעשית ובחידושים; ערך-העל פתיחות לשינויים דומיננטי יותר בקרב צעירים מבוגרים, במובהק ($p < .05$); ממוצע ערך-העל פתיחות לשינויים היה הגבוה ביותר בקרב גברים צעירים ונשים צעירות בכפרים והנמוך ביותר בקרב גברים מבוגרים ונשים מבוגרות בכפרים.

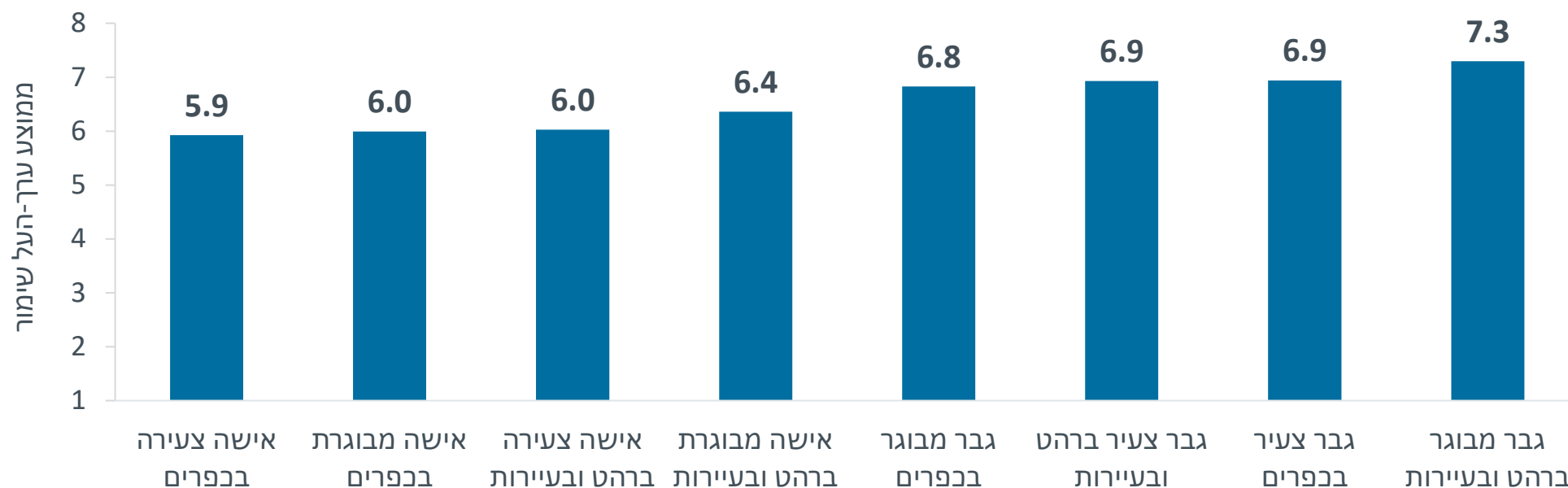
ממוצע ערך-העל קידום העצמי, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

דומיננטיות של ערך-העל קידום העצמי מבטאת, על פי המודל של שוורץ, עניין בקידום העצמי והצלחה אישית; ערך-העל קידום העצמי דומיננטי יותר בקרב צעירים מבוגרים, במובהק ($p < .01$); ממוצע ערך-העל קידום העצמי היה הגבוה ביותר בקרב גברים צעירים ונשים צעירות בכפרים והנמוך ביותר בקרב גברים מבוגרים ונשים מבוגרות ברהט ובעיירות.

ממוצע ערך-העל שימור, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

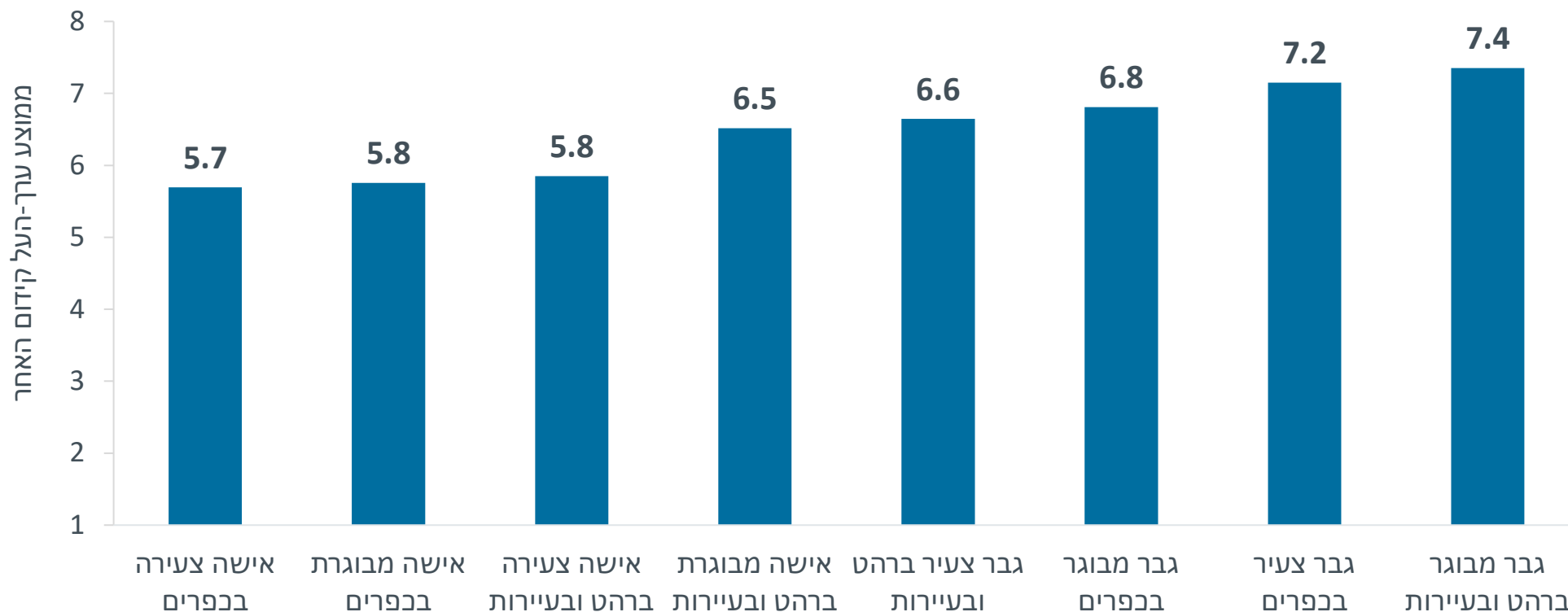
דומיננטיות של ערך-העל שימור מבטאת, על פי המודל של שוורץ, עניין בשמירת המסורת, הנורמות והסדר החברתי הקיימים; ערך-העל שימור דומיננטי יותר בקרב גברים מבקרב נשים, במובהק ($p < .01$); ממוצע ערך-העל שימור היה הגבוה ביותר בקרב גברים מבוגרים ברהט ובעיירות והנמוך ביותר בקרב נשים, צעירות ומבוגרות, בכפרים.

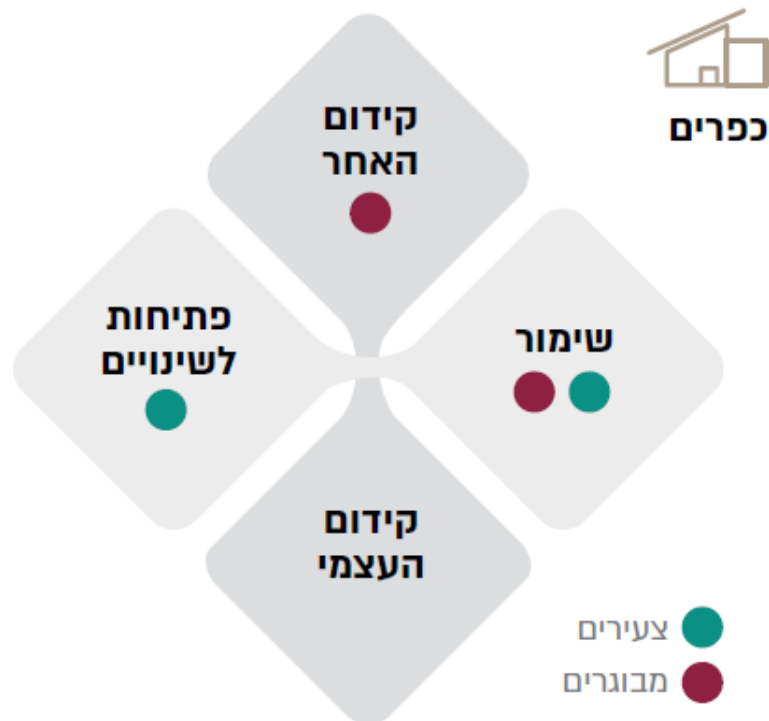
דירוג ממוצע ערך-העל קידום האחר, לפי מאפייני המשיבים (מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב)

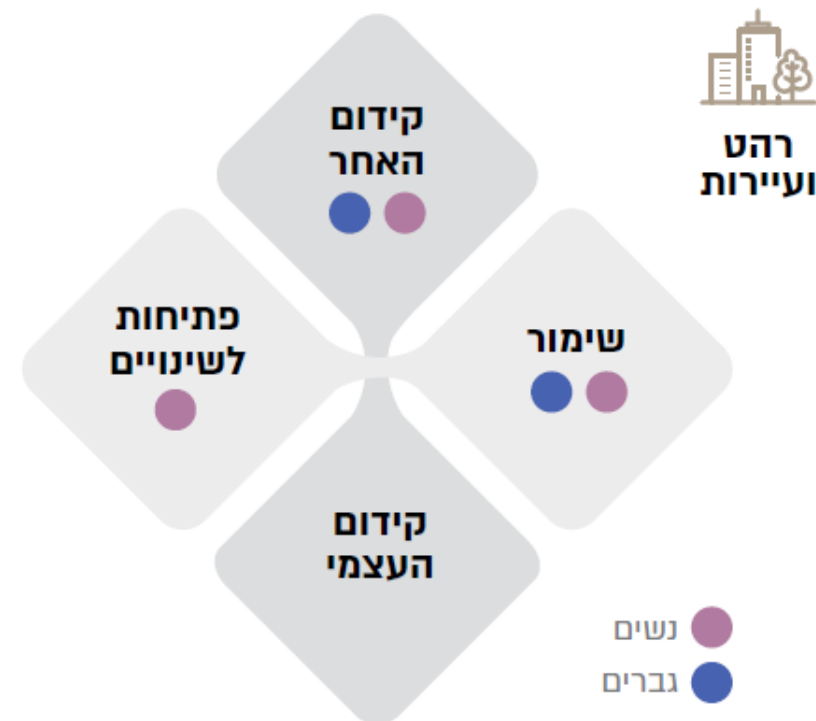
דומיננטיות של ערך-העל קידום האחר מבטאת, על פי המודל של שוורץ, התעלות מעל הדאגות האנוכיות של האדם וקידום רווחתם של אחרים, קרובים ומרוחקים, ושל הטבע; ממוצע ערך-העל קידום האחר היה הגבוה ביותר בקרב גברים מבוגרים ברהט ובעיירות והנמוך ביותר בקרב נשים, צעירות ומבוגרות, בכפרים.

הבדלים בערכי-העל בין קבוצות באוכלוסייה הבדואית

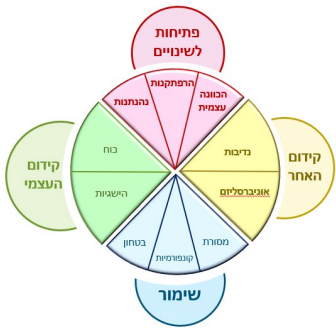

בכפרים הערך 'שימור' דומיננטי אצל מבוגרים ואצל צעירים; אצל הצעירים דומיננטי גם הערך 'פתיחות לשינויים'; אצל מבוגרים דומיננטי גם הערך 'קידום האחר'

ברהט ובעיירות הערכים 'שימור' ו'קידום האחר' דומיננטיים אצל גברים ואצל נשים; אצל הנשים דומיננטי גם הערך 'פתיחות לשינויים'

הבדלים אלו מעידים על חברה במעבר ועשויים לייצר קונפליקט בין-דורי ולהעיד על שינויים במעמד הנשים ובשאיפותיהן

סיכום: ערכים בקרב הבדואים בנגב

ערכים דומיננטיים

- ערכי-על: ערכי-העל הדומיננטיים הם **שימור וקידום האחר**. ערכים אלו מאפיינים תרבויות קולקטיביות המעודדות ערכים של לכידות קבוצתית והרמוניה, זהות קולקטיבית ומחויבות לנורמות קבוצתיות.
- ערכים מוטיבציוניים: הערכים הדומיננטיים הם **ביטחון, נדיבות, קונפורמיות ואוניברסליות**.

ערכים בקרב הבדואים בנגב לעומת בקרב יהודים בישראל

- יש דמיון בדירוג הערכים בין שתי קבוצות האוכלוסייה לצד ההבדלים הבאים:
 - ערכי-על: ההבדל העיקרי בין הקבוצות הוא דומיננטיות של ערך-העל **שימור** בקרב הבדואים לעומת דומיננטיות של ערך-העל **קידום האחר** בקרב היהודים בישראל.
 - ערכים מוטיבציוניים: ההבדל העיקרי בין הקבוצות הוא דומיננטיות של הערך **קונפורמיות** ודירוג נמוך יחסית של הערך **הישגיות**, בקרב הבדואים.

סיכום: הבדלים בין קבוצות בערכים מוטיבציוניים

האוכלוסייה הבדואית בנגב היא חברה מסורתית, שמרנית וקולקטיביסטית, שבה צורכי המשפחה והמוסכמות החברתיות קודמים לצורכי היחיד (יהל ואבו-עג'אג', 2021). עם זאת המחקר מלמד על שונות בין קבוצות שונות בהזדהות עם ערכים מסורתיים-שמרניים (שימור וקידום האחר), ומנגד עם ערכים מערביים (פתיחות לשינויים וקידום העצמי).

- נמצא כי **גברים בכל הגילים ונשים מבוגרות (35-64)** דיווחו על הזדהות רבה יותר עם ערכי-העל שימור וקידום האחר (בעיקר גברים מבוגרים ברהט ובעיירות). לעומתם **צעירים וצעירות (19-35)** דיווחו על הזדהות עם ערכי-העל פתיחות לשינויים וקידום העצמי.
- **בעלי השכלה אקדמית** דיווחו על הזדהות רבה יותר עם הערכים פתיחות לשינויים, קידום האחר וקידום העצמי לעומת מי שאין להם השכלה אקדמית.
- **מועסקים** דיווחו על הזדהות רבה יותר עם הערך הרפתקנות לעומת מי **שאינם מועסקים**, אשר דיווחו על הזדהות רבה יותר עם הערך הישגיות.
- ערך-העל קידום העצמי דומיננטי יותר בקרב **המתגוררים בכפרים** מבקרב תושבי רהט והעיירות; ערכי-העל קידום העצמי ופתיחות לשינויים דומיננטיים ביותר בקרב צעירים בכפרים לעומת שאר הקבוצות.

מיפוי של קבוצות באוכלוסייה הבדואית באמצעות 'פרופילים', לפי מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב: ממצאי הסקר

אם נצליח לשכנע את מקבלי ההחלטות לעשות סוג של מיפוי
ולא כולם תחת אותה שבלונה... יש פה מסר חשוב לא לבוא
לקהילה מלמעלה למטה".

”

(בעל תפקיד במנהיגות האזרחית)

הליך המיפוי

- במסגרת המחקר בוצע מיפוי של שמונה 'פרופילים' (קבוצות) באוכלוסייה הבדואית לפי מאפייני המשתתפים בסקר: מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב
 - **ברהט ובעיירות:** גברים צעירים, גברים מבוגרים, נשים צעירות ונשים מבוגרות
 - **בכפרים** (המוסדרים והבלתי מוסדרים): גברים צעירים, גברים מבוגרים, נשים צעירות ונשים מבוגרות
- בכל אחד מן הפרופילים מתוארים **האתגרים והכוחות** של הקבוצה, כפי שעלו במחקר, כדי לענות על השאלות האלה:
 1. מהם רכיבי החוסן הקהילתי^א הנמוכים ביותר של הקבוצה? ומהם רכיבי החוסן הקהילתי הגבוהים ביותר שלה?
 2. מהם הערכים^{אא} הדומיננטיים ביותר (ערכים מוטיבציוניים וערכי-על) של קבוצה?
 3. מהן הבעיות החשובות ביותר שעמן מתמודדת האוכלוסייה הבדואית כיום, בעיני הקבוצה?
- לצורך המיפוי נעשה שימוש בניתוחי סטטיסטיקה תיאורית (ממוצעים ושכיחויות של כל רכיב בכל אחד מן הפרופילים)

פרופיל 1: גברים | 19-34 | רהט ועיירות

(n=42)

כוחות

רכיבי חוסן קהילתי
הגבוהים ביותר:[^]
תחושת קהילתיות
וקשר למקום המגורים

62%

יכולים לסמוך על אנשים
בשכונת מגוריהם

71%

מרגישים שייכים
למקום מגוריהם

הערכים
הדומיננטים

נדיבות

קונפורמיות

ביטחון

ערכי-על

שימור
קידום האחר

אתגרים

רכיבי חוסן קהילתי
הנמוכים ביותר:[^]
אמון במנהיגות

10%

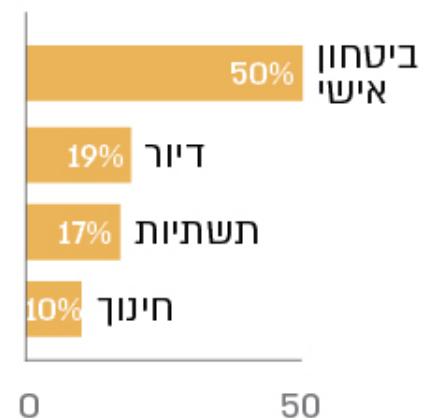
מאמינים למקבלי
ההחלטות ברשות

12%

סבורים שהרשות ביישוב
מתפקדת היטב

הבעיות
העיקריות

פרופיל 2: נשים | 19-34 | רהט ועיירות

(n=53)

כוחות

רכיבי חוסן קהילתי
הגבוהים ביותר:[^]
קשר למקום המגורים

49%

גאות לומר
היכן הן גרות

53%

מרגישות שייכות
למקום מגוריהן

הערכים
הדומיננטים

נדיבות

נהנתנות

ביטחון

ערכי-על

שימור
פתיחות לשינויים
קידום האחר

אתגרים

רכיבי חוסן קהילתי
הנמוכים ביותר:[^]
אמון חברתי
ואמון במנהיגות

25%

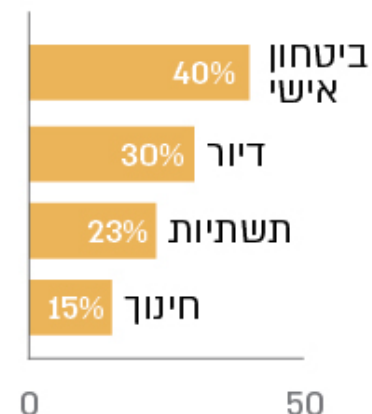
מדווחות על יחסי אמון
בין התושבים
במקום מגוריהן

15%

מאמינות למקבלי
ההחלטות ברשות

הבעיות
העיקריות

פרופיל 3: גברים | 35-64 | רהט ועיירות

(n=53)

כוחות

רכיבי חוסן קהילתי
הגבוהים ביותר:[^]
קשר למקום המגורים

73%

גאים לומר
היכן הם גרים

הערכים
הדומיננטים

אוניברסליות

נדיבות

ביטחון

ערכי-על

שימור
קידום האחר

אתגרים

רכיבי חוסן קהילתי
הנמוכים ביותר:[^]
אמון במנהיגות

20%

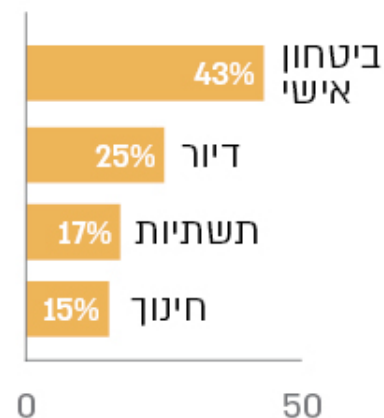
מאמינים למקבלי
ההחלטות ברשות

14%

סבורים שהרשות ביישוב
מתפקדת היטב

הבעיות
העיקריות

פרופיל 4: נשים | 35-64 | רהט ועיירות

(n=24)

כוחות

רכיבי חוסן קהילתי
הגבוהים ביותר:[^]
קשר למקום המגורים

70%

גאות לומר
היכן הן גרות

74%

מרגישות שייכות
למקום מגוריהן

הערכים
הדומיננטים

הכוונה
עצמית

נדיבות

ביטחון

ערכי-על

שימור
קידום האחר
פתיחות לשינויים

אתגרים

רכיבי חוסן קהילתי
הנמוכים ביותר:[^]
אמון במנהיגות

26%

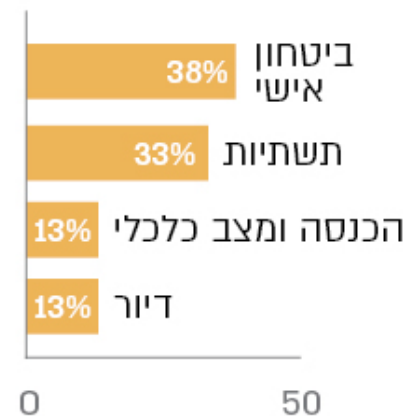
סבורות שהרשות ביישוב
מתפקדת היטב

22%

מאמינות למקבלי
ההחלטות ברשות

הבעיות
העיקריות

פרופיל 5: גברים | 19-34 | כפרים

(n=20)

כוחות

רכיבי חוסן קהילתי
הגבוהים ביותר:[^]
קשר למקום המגורים

60%

גאים לומר
היכן הם גרים

הערכים
הדומיננטים

ביטחון קונפורמיות נהנתנות

ערכי-על

שימור
פתיחות לשינויים

אתגרים

רכיבי חוסן קהילתי
הנמוכים ביותר:[^]
אמון במנהיגות

10%

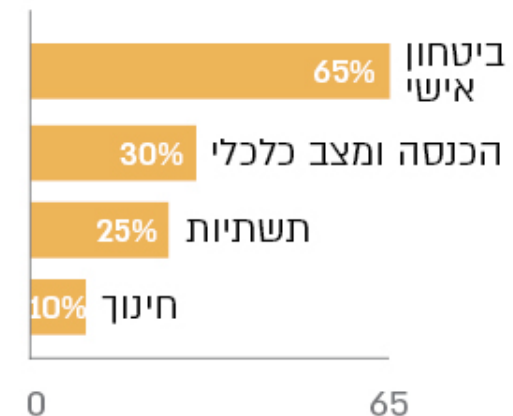
מאמינים למקבלי
ההחלטות ברשות

15%

סבורים שהרשות ביישוב
מתפקדת היטב

הבעיות
העיקריות

פרופיל 6: נשים | 19-34 | כפרים

(n=50)

כוחות

רכיבי חוסן קהילתי
הגבוהים ביותר:^א
קשר למקום המגורים

46%

גאות לומר
היכן הן גרות

50%

מרגישות שייכות
למקום מגוריהן

הערכים
הדומיננטיים

נהנתנות

הכוונה
עצמית

ביטחון

ערכי-על

שימור
פתיחות לשינויים

אתגרים

רכיבי חוסן קהילתי
הנמוכים ביותר:^א
תחושת קהילתיות
ואמון במנהיגות

28%

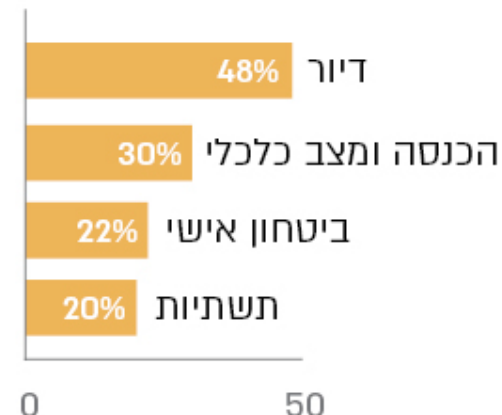
יכולות לסמוך על אנשים
בשכונת מגוריהן ומדווחות
על קיומה של עזרה הדדית

16%

מאמינות למקבלי
ההחלטות ברשות

הבעיות
העיקריות

^אהאחוזים במדדי החוסן משקפים את שיעור המשיבים שהסכימו עם הפריט במידה רבה או רבה מאוד

פרופיל 7: גברים | 35-64 | כפרים

(n=52)

כוחות

רכיבי חוסן קהילתי
הגבוהים ביותר:
אמון חברתי
וקשר למקום המגורים

63%

מדווחים על יחסי אמון בין
התושבים במקום מגוריהם

71%

מרגישים שייכים
למקום מגוריהם

הערכים
הדומיננטים

קונפורמיות

נדיבות

ביטחון

ערכי-על

שימור
קידום האחר

אתגרים

רכיבי חוסן קהילתי
הנמוכים ביותר:
אמון במנהיגות

6%

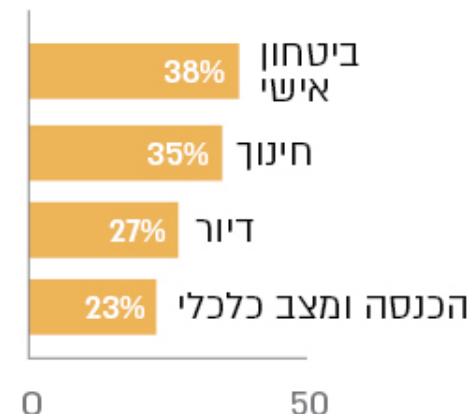
מאמינים למקבלי
ההחלטות ברשות

2%

סבורים שהרשות ביישוב
מתפקדת היטב

הבעיות
העיקריות

פרופיל 8: נשים | 35-64 | כפרים

(n=37)

כוחות

רכיבי חוסן קהילתי
הגבוהים ביותר:
אמון חברתי
וקשר למקום המגורים

49%

מדווחות על יחסי אמון בין
התושבים במקום מגוריהן

49%

מרגישות שייכות
למקום מגוריהן

הערכים
הדומיננטיים

קונפורמיות

נדיבות

ביטחון

ערכי-על

שימור
קידום האחר

אתגרים

רכיבי חוסן קהילתי
הנמוכים ביותר:
אמון במנהיגות

14%

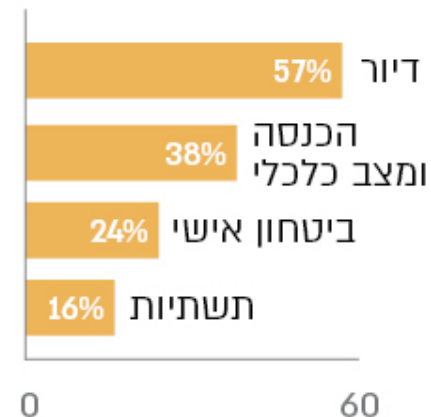
סבורות שהרשות ביישוב
מתפקדת היטב

11%

מאמינות למקבלי
ההחלטות ברשות

הבעיות
העיקריות

סיכום: כוחות ואתגרים בקרב קבוצות שונות בכפרים (מוסדרים ובלתי מוסדרים)

מגדר; קבוצת גיל	כוחות	אתגרים
נשים צעירות 34-19	מדווחות על רמות גבוהות של קשר למקום המגורים ומזדהות עם ערכי-העל שימור בצד פתיחות לשינויים	מוטרדות מבעיות של דיור, הכנסה ומצב כלכלי וביטחון אישי ומדווחות על רמות נמוכות של תחושת קהילתיות ואמון במנהיגות
גברים צעירים 34-19	מדווחים על רמות גבוהות של קשר למקום המגורים ומזדהים עם ערכי-העל שימור ופתיחות לשינויים	מוטרדים מבעיות של ביטחון אישי, הכנסה ומצב כלכלי ותשתיות ומדווחים על רמות נמוכות של אמון במנהיגות
נשים מבוגרות 64-35	מדווחות על רמות גבוהות של קשר למקום המגורים ואמון חברתי ומזדהות עם ערכי-העל שימור וקידום האחר	מוטרדות מבעיות של דיור, הכנסה ומצב כלכלי וביטחון אישי ומדווחות על רמות נמוכות של אמון במנהיגות
גברים מבוגרים 64-35	מדווחים על רמות גבוהות של קשר למקום המגורים ואמון חברתי ומזדהים עם ערכי-העל שימור וקידום האחר	מוטרדים מבעיות של ביטחון אישי, חינוך ודיור ומדווחים על רמות נמוכות של אמון במנהיגות

סיכום: כוחות ואתגרים בקבוצות שונות ברהט ובעיירות

מגדר; קבוצת גיל	כוחות	אתגרים
נשים צעירות 34-19	מדווחות על רמות גבוהות של קשר למקום המגורים ומזדהות עם ערכי-העל שימור וקידום האחר בצד פתיחות לשינויים	מוטרדות מבעיות של ביטחון אישי, דיור ותשתיות ומדווחות על רמות נמוכות של אמון חברתי ואמון במנהיגות
גברים צעירים 34-19	מדווחים על רמות גבוהות של קשר למקום המגורים ותחושת קהילתיות ומזדהים עם ערכי- העל שימור וקידום האחר	מוטרדים מבעיות של ביטחון אישי, דיור ותשתיות ומדווחים על רמות נמוכות של אמון במנהיגות
נשים מבוגרות 64-35	מדווחות על רמות גבוהות של קשר למקום המגורים ומזדהות עם ערכי-העל שימור וקידום האחר לצד פתיחות לשינויים	מוטרדות מבעיות של ביטחון אישי, תשתיות והכנסה ומצב כלכלי ומדווחות על רמות נמוכות של אמון במנהיגות
גברים מבוגרים 64-35	מדווחים על רמות גבוהות של קשר למקום המגורים ומזדהים עם ערכי-העל שימור וקידום האחר	מוטרדים מבעיות של ביטחון אישי, דיור ותשתיות ומדווחים על רמות נמוכות של אמון במנהיגות

סיכום

עיקרי הממצאים

בעיות עיקריות

- הבעיות העיקריות של הבדואים בנגב הן:
 1. ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה
 2. דיור
 3. תשתיות ציבוריות: תחבורה ופיתוח אזור המגורים
 4. הכנסה ומצב כלכלי
- הצורך בביטחון אישי ובהגנה מחשיפה לפשיעה בולט הן כתחום חיים שלו חשיבות גבוהה עבור הבדואים בנגב הן כבעיה עיקרית שעומה הם מתמודדים כיום.

חשיבות תחומי חיים

- תחומי החיים החשובים ביותר לבדואים בנגב הם:
 1. בריאות
 2. חינוך והשכלה
 3. ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה
 4. הכנסה ומצב כלכלי
- נמצאו הבדלים בין בדואים, יהודים וערבים בדירוג חשיבותם של עשרת תחומי החיים.
- נמצאו הבדלים בין קבוצות באוכלוסייה (לפי מגדר, סוג יישוב, השכלה אקדמית ומצב תעסוקה) בדירוג עשרת תחומי החיים החשובים.

חוסן קהילתי

- רמת החוסן הקהילתי של הבדואים בנגב נמוכה מזו של כלל האוכלוסייה בישראל, ומזו של יהודים בעוטף עזה בפרט, ודומה לזו של ערבים במשולש.
- רכיב החוסן שרמתו היא הגבוהה ביותר הוא **קשר למקום המגורים** המבטא תחושת שייכות גבוהה וגאווה במקום המגורים. רמות גבוהות במיוחד של הרכיב נמצאו בקרב גברים מבוגרים ברהט ובעיירות.
- רכיב החוסן שרמתו היא הנמוכה ביותר בכל הקבוצות באוכלוסייה הוא **אמון במנהיגות**; למרבית התושבים אין אמון במקבלי ההחלטות והם אינם חושבים שהרשות המקומית מתפקדת היטב. רמות נמוכות במיוחד של הרכיב נמצאו בקרב גברים צעירים ומבוגרים בכפרים.

עיקרי הממצאים (המשך)

ממצאים מן הראיונות

- תחושה קשה של **אפליה** מצד הממשלה ומוסדות המדינה כלפי הבדואים בנגב.
- תחושה של **חוסר שיתוף** מצד הממשלה בכל הנוגע להחלטות הנוגעות לחיי התושבים הבדואים בנגב.
- בשל היות האוכלוסייה הבדואית **חברה בשינוי ובמעבר** מתהווים צרכים חדשים הדורשים מענה ייחודי ומותאם ערכית ותרבותית.
- הרשויות המקומיות והתושבים מתקשים להתמודד עם **תופעת הפשיעה והאלימות** ביישובים הבדואים.

ערכים

- בקרב הבדואים בנגב, ערכי-העל הדומיננטיים הם **שימור וקידום האחר**. בהם, הערכים המוטיבציוניים הדומיננטיים הם **ביטחון, נדיבות, קונפורמיות ואוניברסליות**.
- בהשוואה בין הבדואים בנגב ליהודים בישראל נמצא כי הבדואים מעריכים יותר **קונפורמיות** והיהודים מעריכים יותר **הישגיות**. בדירוג הערכים האחרים יש דמיון בין שתי האוכלוסיות.
- נמצאו **פערי ערכים** בין צעירים למבוגרים בכפרים ובין נשים לגברים ברהט ובעיירות. הבדלים אלו מעידים על היותה של אוכלוסיית הבדואים בנגב **חברה בשינוי ובמעבר**, והם עשויים לייצר קונפליקט בין-דורי ולהעיד על שינויים במעמד הנשים ובשאיפותיהן.

עמדות כלפי תרומת המדינה והרשות המקומית

- הממצאים מעידים על חוסר אמון ניכר במנהיגות הפורמלית ברשות המקומית ובמדינה. למשל:
- 52% מן הבדואים בנגב חושבים **שהרשות המקומית** אינה פועלת כלל או פועלת מעט לקידום הבדואים בנגב.
- 67% חושבים כי **המדינה** אינה פועלת כלל או פועלת מעט לקידום הבדואים בנגב.
- לתושבי רהט והעיירות, בכל הגילים, עמדות חיוביות יותר כלפי **תרומת המדינה**, ולתושבי הכפרים, בעיקר לגברים צעירים, עמדות שליליות יותר.
- לנשים בכל הגילים עמדות חיוביות יותר כלפי **תרומת הרשות המקומית**, ולגברים בכל הגילים, בעיקר בכפרים, עמדות שליליות יותר.

עיקרי הממצאים (המשך)

'פרופילים' לפי המאפיינים: מגדר, קבוצת גיל וסוג יישוב

שמונה הפרופילים משקפים את השונות בקרב קבוצות באוכלוסייה הבדואית בנגב ומאפשרים הבנה טובה יותר של האתגרים והכוחות שלהן. ניתוח הפרופילים מעלה תמונה של חברה בשינוי ומעבר שבה יש רצון לשימור הקיים ומתן כבוד למסורת בצד פתיחות לשינויים – שילוב שיכול לייצר מתח בין-דורי ובין-מגדרי:

- ערך-העל שימור דומיננטי יותר בקרב גברים מבקרב נשים, במובהק ($p < .01$); גברים מבוגרים ברהט ובעיירות מזדהים יותר עם ערכי-העל שימור וקידום האחר ונשים בכפרים דיווחו על הרמות הנמוכות ביותר של ערכי-העל שימור וקידום האחר.
- נשים ברהט ובעיירות מזדהות יותר עם ערך-העל פתיחות לשינויים בצד ערכי-העל שימור וקידום האחר. לעומתן, גברים ברהט ובעיירות מזדהים יותר עם ערכי-העל שימור וקידום האחר. הבדלים אלו עשויים להעיד על **שינויים במעמד הנשים ובשאיפותיהן**.
- צעירים וצעירות בכפרים מזדהים יותר עם ערך-העל פתיחות לשינויים בצד ערכי-העל שימור וקידום האחר; לעומת זאת מבוגרים ומבוגרות בכפרים מזדהים יותר עם ערכי-העל שימור וקידום האחר. הבדלים אלו עשויים לייצר **קונפליקט בין-דורי**.
- לנשים ברהט ובעיירות רמת אמון חברתי הנמוכה ביותר מבין המשיבים, ולנשים בכפרים רמת תחושת קהילתיות הנמוכה ביותר מבין המשיבים. לעומת זאת לגברים רמת אמון חברתי גבוהה מזו של נשים, במובהק ($p < .01$).

המלצות

1.

להתבסס על הכוחות של האוכלוסייה לצורך השגת מטרות משותפות. תחושת השייכות הגבוהה של הבדואים בנגב למקום המגורים היא מקור חוסן שאפשר למנף לכדי פיתוח יוזמות ותוכניות לטיפול היישובים וסביבת המגורים. נוסף על כך, ערכי השימור וקידום האחר הם משאב נוסף של חוסן קהילתי שיכול לסייע לשימור התרבות ולקידום חברתי-כלכלי של המשפחה והקהילה הקרובה. זאת באמצעות חיזוק עסקים משפחתיים מקומיים, הקמת עסקים חברתיים, פיתוח מוצרי תרבות ואומנות אותנטיים, הקמת עסקים ביתיים לנשים, חיזוק התיירות, מכירת מזון מקומי ועוד.^א

^א ראו הרחבה: אור שרביט, ז. ואייזיק, ע. (2022). <https://brookdale.jdc.org.il/publication/reducing-socio-economic-gaps/>

2.

לפעול להטמעת מנגנונים לחיזוק הקשרים והאמון בין האוכלוסייה ובין הממשלה והמנהיגות

המקומית הפורמלית. הממצאים מעידים על חוסר אמון ניכר במנהיגות הפורמלית ברשות

המקומית ובמדינה. מומלץ לאמץ פרקטיקות מיטביות לחיזוק האמון, כפי שעלו בסקירת ספרות^א שבוצעה במסגרת המחקר, ובהן:

- פיתוח אסטרטגיה כוללת לשיתוף הציבור ולחיזוק אמון כחלק מובנה מתוכנית החומש הנוכחית.
- פיתוח ותקצוב מנגנונים קבועים לשיתוף הציבור בקביעת מדיניות ובקבלת החלטות הנוגעות לחייהם ומשפיעות עליהם.
- הגברת מעורבות האוכלוסייה בכל שלבי פיתוח התוכניות והמענים עבורה: הגדרת הצרכים, התכנון, הפיתוח, היישום, הבקרה וההערכה.

^א ראו הרחבה: אור שרביט, ז. ואייזיק, ע. (2022). <https://brookdale.jdc.org.il/publication/reducing-socio-economic-gaps/>

3.

להמשיך לפעול למיפוי מעמיק ומקיף יותר של קבוצות באוכלוסייה לצורך התאמה תרבותית של השירותים לצורכיהן ולמאפייניהן. הפרופילים מסייעים להבנה טובה יותר של האתגרים והכוחות של קבוצות שונות באוכלוסייה. בהתבסס על ניתוח הפרופילים במחקר מומלץ לתת מענה במסגרת תוכנית החומש לצורכיהן של קבוצות באוכלוסייה. למשל: לפתח תוכניות לחיזוק האמון במנהיגות המקומית בקרב גברים צעירים בכפרים, לחיזוק האמון החברתי בקרב נשים ברהט ובעיירות ולחיזוק תחושת הקהילתיות בקרב נשים בכפרים; לכלול רכיבים של שימור תרבות בתוכניות המכוונות לגברים או למבוגרים; ולתת מענה בתוכניות לצורך של צעירים וצעירות בכפרים בשינויים ובקידום עצמי.

4.

לפעול להתאמה של שירותים ותוכניות לערכים, לצרכים ולסדרי העדיפויות של הבדואים בנגב:

- התייחסות לצרכים ייחודיים, כגון **הצורך בביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה**, עשויה לסייע בביסוס קשרי אמון ושיתוף פעולה עם הממשלה.
- בבנייה והפעלה של תוכניות המכוונות **לגברים או למבוגרים (נשים וגברים)**, מומלץ לכלול רכיבים המתייחסים להיבטים של שימור תרבות ומנהגים, המדגישים את קידום רווחתם של בני משפחה וקרובים.
- בבנייה והפעלה של תוכניות **לבדואים שאינם מועסקים** מומלץ להסתייע בהזדהותם עם ערך ההישגיות כדי לרתום אותם לשינוי תעסוקתי ולקידום עצמי.
- נראה כי יש מגמה של שינוי בקרב המתגוררים בכפרים, מהזדהות עם ערכים מסורתיים של שימור וקידום האחר לערכים מערביים של פתיחות לשינויים וקידום העצמי, בעיקר בקרב צעירים. על כן יש לשער כי גברים צעירים בכפרים ישתפו פעולה עם תוכניות המעודדות קידום עצמי, יזמות, השכלה גבוהה, חיזוק כישורים ומיומנויות למידה ותעסוקה. כמו כן מומלץ לשלב בעבודה עם **גברים צעירים בכפרים** רכיבים המותאמים תרבותית גם לערכי שימור וקידום האחר.

מקורות

1. אור שרביט, ז. ואייזיק, ע. (2022). צמצום פערים חברתיים-כלכליים בין אוכלוסיות מיעוט מסורתיות-שבטיות לקבוצות רוב: סקירה בין-לאומית. דם-913-22. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל
2. יהל, ח. ואבו-עג'אג, ע. (2021) שבטיות, דת ומדינה בחברה הבדואית בנגב: בין שימור לשינוי, עדכן אסטרטגי. במה מחקרית, 24 (2), 44-56.
3. כהן, א. (2013). ביצד ניתן להצליח ביישום מדיניות בחברה בעלת מאפיינים תרבותיים ייחודיים. מדיניות ציבורית - עיתון לחידושי מדיניות בישראל, 11, 23.
4. פלד, ד. וסנדר, א. (2003). מרכז חוסן קהילתי. משרד העבודה והרווחה, האגף לשירותים חברתיים ואישיים, השירות לעבודה קהילתית.
5. קסיר, נ. ורומנוב, ד. (2018). איכות החיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית - מבט השוואתי. המכון החרדי למחקרי מדיניות.
6. שיבלי, ח., טשנר, נ. ושפירא, ס. (2022). עוני אנרגטי בתנאים של שינויי אקלים והשלכותיו על החוסן הקהילתי. קריאות ישראליות, גיליון 2, 122-157. האוניברסיטה הפתוחה.
7. Aydinli, A., Bender, M., Chasiotis, A., van de Vijver, F. J., Cemalcilar, Z., Chong, A., & Yue, X. (2016). A cross-cultural study of explicit and implicit motivation for long-term volunteering. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 45(2), 375-396.
8. Cohen, O., Leykin, D., Lahad, M., Goldberg, A., & Aharonson-Daniel, L. (2013). The conjoint community resiliency assessment measure as a baseline for profiling and predicting community resilience for emergencies. *Technological Forecasting and Social Change*, 80(9), 1732-1741.
9. OECD. (n.d). *OECD Better Life Index*. <https://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/israel/>
10. OECD. (2017). *Better Life Index*. OECD Stat. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=BLI2017> 26 March 2018.
11. Rapaport, C., Hornik-Lurie, T., Cohen, O., Lahad, M., Leykin, D., & Aharonson-Daniel, L. (2018). The relationship between community type and community resilience. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 31, 470-477.
12. Robinson, O. C. (2013). Values and adult age: Findings from two cohorts of the European Social Survey. *European journal of ageing*, 10(1), 11-23.
13. Schwartz, S. H. (2003). A proposal for measuring value orientations across nations. Questionnaire package of the european social survey. 259-310. https://www.europeansocialsurvey.org/docs/methodology/core_ess_questionnaire/ESS_core_questionnaire_human_values.pdf
14. Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In *Advances in experimental social psychology*, 25, 1-65. Academic Press.
15. Shapira, S. (2022). Trajectories of community resilience over a multi-crisis period: A repeated cross-sectional study among small rural communities in Southern Israel. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 103006.

נספח מתודולוגי

מאפייני המשויבים לסקר, לפי סוג היישוב (במספרים)

מאפיין	רהט ועיירות	כפרים	סך הכול
בני 19-34			
גברים	42	20	62
נשים	53	50	103
בני 35-64			
גברים	53	52	105
נשים	24	37	61
סך הכול	172	159	331

ניתוח הנתונים הכמותיים: קביעת המשקולות

- כדי שממצאי הסקר יציגו אומדן עבור כלל הבדואים בנגב הוקצה לכל נדגם בסקר "מקדם ניפוח" המבטא את מספר הנפשות באוכלוסייה שהוא מייצג ושעל פיו יוכפל כל נתון במדגם, כמקובל בסקרים מסוג זה.
- מקדמי הניפוח נקבעו על פי נתוני סקרי כוח אדם, השנתון הסטטיסטי ונתונים מנהליים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) על האוכלוסייה הבדואית בנגב על פי המאפיינים האלה: מגדר, קבוצת גיל וסוג היישוב. תושבי הכפרים הבלתי מוסדרים אינם נכללים בכל מקורות הנתונים. כדי לשקלל את אומדנה של קבוצה זו עובדו נתונים מנהליים מחדר המחקר של הלמ"ס.

לוח 1: מודל רגרסיה רב-משתני לניבוי חשיבות תחומי החיים, בפיקוח על מקור הנתונים

מאפיינים סוציו-דמוגרפיים	בריאות	חינוך והשכלה	תעסוקה	דיוור	הכנסה ומצב כלכלי	רווחה אישית וחיי משפחה	חיי קהילה וחברה	איכות הסביבה	ביטחון אישי והגנה מחשיפה לפשיעה	תשתיות
Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)	Beta (סטיות תקן)
מגדר (נשים)	.05 (.372)	**-0.38 (.407)	.15 (.414)	-.11 (.465)	.15 (.421)	**.24 (.494)	.07 (.404)	-.10 (.402)	-.15 (.491)	*-.20 (.449)
קבוצת גיל (64-35)	-.07 (.229)	.00 (.251)	-.06 (.255)	.03 (.287)	.05 (.260)	.01 (.305)	.03 (.249)	-.01 (.248)	-.04 (.303)	.06 (.277)
השכלה (לא אקדמית)	-.04 (.301)	-.07 (.329)	-.02 (.335)	.11 (.377)	.01 (.341)	-.05 (.400)	.05 (.327)	.03 (.325)	-.05 (.397)	.03 (.364)
סוג יישוב (כפר)	-.01 (.377)	.14 (.413)	.09 (.420)	.02 (.472)	-.14 (.427)	-.14 (.501)	.07 (.410)	-.12 (.408)	-.08 (.498)	*.21 (.456)
תעסוקה (לא מועסק)	-.02 (.257)	.01 (.281)	.06 (.286)	.06 (.322)	-.01 (.291)	.02 (.341)	*.12 (.279)	.02 (.278)	.06 (.339)	-.10 (.311)
שיטת איסוף הנתונים (פנים אל פנים)	**-.50 (.579)	*-.34 (.634)	**-.53 (.645)	**-.47 (.724)	**-.40 (.655)	.13 (.769)	.28 (.629)	.03 (.626)	-.07 (.764)	-.17 (.700)
R ² (שונות מוסברת)	.15	.14	.06	.05	.08	.12	.02	.01	.01	.05

לוח 2: מודל רגרסיה רב-משתני לניבוי החוסן הקהילתי, בפיקוח על מקור הנתונים

מאפיינים סוציו- דמוגרפיים	מדד מסכם חוסן קהילתי	אמון במנהיגות	תחושת קהילתיות	קשר למקום המגורים	אמון חברתי	מוכנות לשעת חירום
Beta (סטיית תקן)	Beta (סטיית תקן)	Beta (סטיית תקן)	Beta (סטיית תקן)	Beta (סטיית תקן)	Beta (סטיית תקן)	Beta (סטיית תקן)
מגדר (נשים)	-0.07 (.137)	.15 (.198)	-.13 (.206)	-.04 (.189)	**-0.37 (.188)	.12 (.190)
קבוצת גיל (64-35)	*.11 (.082)	.11 (.118)	.07 (.124)	.10 (.113)	*.11 (.112)	.00 (.114)
השכלה (לא אקדמית)	.00 (.109)	.01 (.157)	.06 (.164)	-.04 (.150)	-.09 (.149)	.07 (.151)
סוג יישוב (כפרים)	.00 (.133)	-.07 (.193)	-.02 (.202)	.11 (.185)	.10 (.184)	-.12 (.186)
תעסוקה (לא מועסק)	-.08 (.093)	-.07 (.134)	-.07 (.140)	-.05 (.128)	-.02 (.127)	-.07 (.129)
שיטת איסוף הנתונים (פנים אל פנים)	*-.34 (.208)	-.14 (.302)	-.19 (.314)	**-.41 (.288)	*-.30 (.286)	-.13 (.290)
R ² (שוונות מוסברת)	.07	.06	.06	.17	.07	.07

* $p < .05$; ** $p < .01$

לוח 3: מודל רגרסיה רב-משתני לניבוי ערכי-העל, בפיקוח על מקור הנתונים

שימור	קידום האחר	פתיחות לשינויים	קידום העצמי	מאפיינים סוציו- דמוגרפיים
Beta (סטטית תקן)	Beta (סטטית תקן)	Beta (סטטית תקן)	Beta (סטטית תקן)	
**-.21(.160)	-.10 (.175)	-.04 (.199)	-.05 (.235)	מגדר (נשים)
.03 (.099)	.09 (.108)	*-.12 (.123)	**-.19 (.145)	קבוצת גיל (64-35)
-.04 (.130)	** -.14 (.142)	* -.15 (.161)	* -.12 (.190)	השכלה (לא אקדמית)
-.08 (.163)	.10 (.178)	.09 (.202)	.07 (.238)	סוג יישוב (כפר)
-.03 (.111)	.02 (.121)	* -.12 (.137)	.09 (.162)	תעסוקה (לא מועסק)
**-.32 (.250)	**-.28(.273)	.25 (.310)	** .38 (.366)	שיטת איסוף הנתונים (פנים אל פנים)
.32	.38	.05	.10	R ² (שונות מוסברת)